

Anu Kuparinen

KAHDEKSASLUOKKALAISTEN ALKOHOLIN KÄYTTÖ

Hoitotyön koulutusohjelma

Terveydenhoitotyön suuntautumisvaihtoehto

2012

KAHDEKSASLUOKKALAISTEN ALKOHOLIN KÄYTTÖ

Kuparinen, Anu
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Hoitotyön koulutusohjelma
Terveystieteiden suuntautumisvaihtoehto
Tammikuu 2012
Ohjaaja: Kangassalo, Ritva
Sivumäärä: 54
Liitteitä: 5

Asiasanat: nuoret, alkoholi, alkoholin saatavuus

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää miten kahdeksasluokkalaiset käyttävät alkoholia. Tavoitteena oli saada konkreettista tietoa nuorten alkoholikäyttäytymisestä Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishankkeelle eli Pakka-hankkeelle Poriin. Pakka-hankkeen tavoitteena on mm. vähentää alkoholin aiheuttamia haittoja paikallisen tason toimenpiteillä. Tutkimus perehtyi erityisesti nuorten käyttämän alkoholin määrään, laatuun sekä sen saatavuuteen.

Tutkimus on luonteeltaan kvantitatiivinen ja sen aineisto on kerätty standardoiduilla kyselylomakkeilla. Kyselylomakkeet sisälsivät monivalintakysymyksiä ja kolme avointa kysymystä. Kohdejoukkona tutkimuksessa oli Porin alueelta neljän koulun 8A. luokat (n=74). Koulut olivat Kaarisillan yläaste, Itä-Porin yhtenäiskoulu, Meri-Porin yläaste ja Porin Lyseon koulu. Kyselyyn vastasi 47 (n=47) nuorta ja vastausprosentiksi saatiin 64 %. Tulokset analysoitiin tilastollisesti ja esitettiin prosentteina. Tulokset havainnollistettiin yksinkertaisessa muodossa kuvioina. Avointen kysymysten vastaukset ilmoitettiin prosentteina tai osin havainnollistettiin tutkimustulosten tekstissä.

Tulosten mukaan kahdeksasluokkalaisista suurin osa (68 %) käyttää alkoholia. Tutkimustulosten mukaan niin tytöt kuin pojatkin käyttivät alkoholia. Alkoholia käyttävistä nuorista enemmistö joi alkoholijuomia harvoin eli n. 1 - 3 kertaa vuodessa. Tulosten mukaan 68 % vastanneista ei ollut koskaan juonut itseään humalaan. Suurin osa kahdeksasluokkalaisten kaveripiiristä käytti alkoholia ja alkoholista käyttävistä vastaajista enemmistö joi kavereiden kanssa vapaa-ajalla lähinnä rentoutuakseen. Tuloksista kävi myös ilmi, että vastaajien väkevien juomien käyttö oli harvinaista, suurin osa ei ollut juonut väkeviä alkoholijuomia koskaan. Tulosten mukaan kahdeksasluokkalaiset eivät suurimmaksi osaksi olleet yrittäneet itse ostaa alkoholijuomia niitä myyvistä liikkeistä ja vain pieni osa piti kokemusta alkoholin saatavuudesta hyvin helppona.

Kiinnostava jatkotutkimusaihe olisi tehdä sama kyselytutkimus uudelleen muutaman vuoden päästä tämän tutkimuksen kohdekouluille, jolloin voitaisiin nähdä, mihin suuntaan ehkäisevä päihdetyö on menossa tällä alueella. Mielenkiintoista olisi myös tarkastella eri paikkakuntien nuorten alkoholinkäyttöä tässä tutkimuksessa käytetyn kyselylomakkeen avulla, jolloin tiedoista saataisiin kattavammat. Lisäksi jatkotutkimuksena voisi tutkia miten tämän tutkimuksen kohderyhmän alkoholinkäyttö muuttuu nuoruuden aikana.

EIGHTH GRADERS USE OF ALCOHOL

Kuparinen, Anu
Satakunta University of Applied Sciences
Degree Programme in Nursing
Health Care Option
January 2012
Supervisor: Kangassalo, Ritva
Number of pages: 54
Appendices: 5

Keywords: young people, alcohol, availability of alcohol

Purpose of this research was to determine how eighth graders use alcohol. The aim was to get concrete information on the behavior of young people using alcohol. The research was made for Development of local alcohol policy or Pakka-project in Pori. Pakka-project aim is among other things to decrease harms caused by alcohol through local level actions. The study concentrated especially to the quantity and quality of the alcohol use by young people as well as to the availability of alcohol for the young.

The research is quantitative and the information was collected using standardized questionnaires. The questionnaires included multiple choice questions and three open questions. The target group of the research was four schools 8A. classes (n=74) in Pori area. Schools were Kaarisilta Secondary School, Itä-Pori Comprehensive School, Meri-Pori Secondary School and Pori Lyseo School. 47 (n=47) students responded to the survey and the response rate was 64 %. Results were analyzed statistically and presented in percentages. The results were demonstrated by simple graphs. Open questions answers were expressed as a percentage and part of the research findings were illustrated in the text.

The results show that the majority of eighth graders (68 %) used alcohol. According to the results of the research both girls and boys used alcohol. The majority of the young people who used alcohol drank alcohol rarely, around 1 - 3 times a year. According to the results 68 % of respondents had never drank themselves drunk. The majority of eighth graders friends used alcohol and the majority of the respondents who used alcohol drank with friends during free time, mainly to relax. The results also showed that respondent's use of strong beverages was rare, the majority had not drunk strong beverages ever. The results show that most of the eighth graders hadn't tried to buy alcohol themselves from stores selling alcohol products and only a small part of young people said that alcohol is easily available for them.

An interesting topic for further research would be to repeat the same survey after few years to reach the target schools of this research. This would enlighten the direction of the preventive substance abuse work in this area. It would be interesting also to study how young people use alcohol in different places with the same questionnaires used in this study which would make the information more inclusive. In addition it would be interesting to study how this research's target group alcohol use changes as they get older.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	5
2	NUORET JA ALKOHOLI.....	6
2.1	Nuoret käsitteenä	6
2.2	Alkoholi käsitteenä	6
2.3	Alkoholinkäytön seurauksia	7
2.4	Alkoholin vaikutukset nuoriin	10
2.5	Nuorten alkoholinkäyttö	11
2.6	Alkoholin saatavuus.....	12
3	EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	15
3.1	Ehkäisevän päihdetyön tasot.....	15
3.2	Ehkäisevän päihdetyön tehtävät.....	16
3.3	Pakka-hanke osana ehkäisevää päihdetyötä	16
4	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT ...	17
5	TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN	17
5.1	Kyselylomakkeen laadinta	18
5.2	Tutkimusaineiston kerääminen	19
5.3	Aineiston käsittely ja analysointi	20
5.3.1	Tutkimuksen luotettavuus	21
5.3.2	Tutkimuksen eettisyys	22
6	TUTKIMUSTULOKSET	23
6.1	Vastaajien taustatiedot	24
6.2	Vastaajien alkoholinkäyttö	25
6.3	Alkoholin saatavuus.....	33
7	POHDINTA.....	35
7.1	Tulosten pohdinta	36
7.2	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	39
7.3	Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset.....	39
	LÄHTEET	41
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Alkoholin kulutus ja sen mukana tuomat alkoholihaitat ovat olleet jo pitkään kasvussa Suomessa. Tulevaisuutta ajatellen erityisen huolen kohteina voidaan pitää kasvavan kulutuksen ja lisääntyvän saatavuuden oloissa nuoria ja nuoria aikuisia, joiden juomiskulttuuri on vasta muodostumassa. (Holmila, Warpenius, Warsell, Kesänen & Tamminen 2010, 16.) Vanhemmat ovat aina olleet huolissaan lapsistaan ja nuorisosta yleensä. Huoli on koskenut nuorten alkoholinkäyttöä riippumatta siitä, onko nuorison alkoholinkäyttö ollut kovin toisenlaista, kuin vanhempien nuoruuden aikainen alkoholinkäyttö. (Ahlström & Österberg 2003, 9.)

Tämän päivän nuorista tulee aikanaan aikuisia. Nykyiselle aikuisväestölle ja tuleville eläkeläisille ei ole yhdentekevää, millaisiksi nykynuorten juomatavat muotoutuvat. Nuorissa on tulevaisuus. Alkoholilla on erityinen vaikutus nuoriin ja tästä syystä on hyvin tärkeää suojella heitä alkoholilta. Tähän pyritään Suomessa myöhentämällä nuorten alkoholiin tutustumisen ikää korottamalla ikärajoja, jotka koskevat alkoholin myyntiä, hallussapitoa ja käyttöä. (Ahlström & Österberg 2003, 6)

Vaikka yleensä nuorilla on tietoa päihteisiin liittyvistä asioista, on todettu, että nuorten mielissä on tietynlainen kuilu tiedon ja varsinaisten valintojen välillä. Hyvin usein nuoren päihteidenkäyttö ja hänen omaksumansa terveystottumukset liittyvät laajempaan elämäntilanteeseen. Varsinkin kaveripiirin merkitys korostuu alkoholinkäytön aloittamisessa, kokeilussa ja käytön jatkamisessa. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 168.)

Tässä opinnäytetyössä kartoitetaan, miten tämän päivän kahdeksaluokkalaiset käyttävät alkoholia. Työ on ajankohtainen, ja sen tuomaa tietoa voidaan käyttää hyväksi ehkäisevässä päihdetyössä. Tutkimuksessa joukko nuoria haastateltiin kyselylomakkeen avulla eripuolilla Porin sijaitsevista kouluista. Tärkein tavoite kyselyllä oli saada konkreettista tietoa nuorten alkoholikäyttäytymisestä ehkäisevän päihdetyön tueksi. Tutkimuksen tilaajana toimi Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishanke, eli Pakka-hanke. Pakka-hankkeen tavoitteena on vähentää alkoholihaittoja paikallisen tason toimenpiteillä sekä antaa näyttöön perustuva esimerkki tehokkaalle paikallis-

le ehkäisyydelle. Opinnäytetyön aiheenvalinta pohjautui sen mielenkiintoisuuteen, ajan-kohtaisuuteen ja monipuolisuuteen.

2 NUORET JA ALKOHOLI

Nuorten alkoholinkäyttö on ollut esillä Suomessa jo ainakin viisikymmentä vuotta. Toistuvina puheenaiheina ovat olleet nuorten alkoholinkäytön yleisyys ja nuorten rajut juomistilanteet. Suomalaisten nuorten alkoholinkäytöstä on tutkimusaineistoa lähes 60 vuoden ajalta. Nuorten juomatavoista kertovat tiedot ovat antaneet aihetta arvella juomisen olevan muuttumassa kahteen eri suuntaan. Ensimmäinen suuntaus on se, että osa nuorista on täysraittiita tai rajaavat alkoholinkäyttönsä vain harvoin poikkeustilanteisiin. Toinen suuntaus on se, että osalla nuorista kulutus vain kasvaa tai muuttuu entistä riskialttiimmaksi. Molemmat suuntaumukset tapahtuvat samanaikaisesti. (Mäkelä, Mustonen, Tigerstedt 2010, 129.)

2.1 Nuoret käsitteenä

Nuoret määritellään usein iän mukaan. Varhaisnuoria ja keskinuoria ovat 12 -18 -vuotiaat ja nuoria aikuisia 18 - 22 -vuotiaat. Keskeistä nuoruudessa on uusien suhteiden luominen kumpaakin sukupuolta oleviin ikätovereihin ja sukupuoliroolien omaksuminen. Olennaista on oman fyysisen olemuksen hyväksyminen ja itsenäisyyden saavuttaminen mm. omista vanhemmistaan. Nuoret valmistautuvat avioliittoon ja perhe-elämään, työelämään sekä kehittävät ideologiaansa. Oma maailmankatsomus kehittyy ja nuori omaksuu sosiaalisesti vastuullisen käyttäytymisen. (Räty 2010.)

2.2 Alkoholi käsitteenä

Etyylialkoholi eli etanoli (yleiskielessä usein vain alkoholi) on sosiaalisesti hyväksytty nautinto- ja huumausaine, jota käytetään lähes kaikkialla maailmassa (Korpi 2007). Alkoholi on maailman toiseksi eniten käytetty psykoaktiivinen aine kahvin jälkeen. Alkoholinkäyttö on sekä terveydenhuollon että yhteiskunnan kannalta on-

gelmallinen. Keskiolutlain (1968) jälkeen alkoholin kulutus Suomessa on lisääntynyt huomattavasti. Suomen EU-jäsenyyteen liittyvät alkoholipoliittiset muutokset ovat myös johtaneet kulutuksen nousuun. Suomessa täysraittiiden määrä on n. 10 % ja pieni osa (n. 10 %) alkoholinkäyttäjistä juo yli puolet kulutetusta alkoholista. Alkoholin kulutus keskittyy viikonloppuihin ja humalahakuinen juomatapa on hyvin yleinen. Seurauksena ovat onnettomuusriskin kasvu ja väkivaltainen käyttäytyminen. Erityisesti on nyt alettu ottamaan huomioon nuorten keskuudessa lisääntynyt alkoholinkulutus. (Tacke & Tuomisto 2007.)

Alkoholi vaikuttaa aivojen toimintaan. Usein pienet alkoholimäärät vähentävät jännittyneisyyttä ja estoja, sekä joskus saattaa virkistää oloa. Alkoholi on kuitenkin pohjimmiltaan aivojen toimintaa lamaannuttava aine. Alkoholin nauttiminen heikentää ihmisen fyysistä sekä henkistä suorituskkyä. Suuret kerralla nautitut alkoholimäärät humalluttavat käyttäjän, ja voimakas humalatila on riskitila onnettomuusalttiutta ajatellen. Äärimmäisenä ilmenemismuotona alkoholin liikakäytössä on alkoholimyrkytys. (Österberg 2009, 4.) Alkoholin vaikutus on jokaisella yksilöllistä. Alkoholiin reagointiin vaikuttavat monet tekijät, kuten ikä, sukupuoli, etninen alkuperä, fyysinen kunto, alkoholinkäyttöä ennen ja sen aikana syöty ruoka, alkoholinkäyttö tiheys, lääkkeet ja joskus suvussa esiintyvät alkoholiongelmät. (Centers for Disease Control and Prevention 2011.)

2.3 Alkoholinkäytön seurauksia

Alkoholinkäytöllä on monia eri riskejä ja vaaroja käyttäjälleen. Liiallisella alkoholinkäytöllä tarkoitetaan päivittäin runsasta juomista, toistuvaa humalahakuista juomista, fyysisiä ja henkisiä oireita tuottavaa juomista ja riippuvuuteen johtanutta alkoholinkäyttöä. Liiallinen alkoholinkäyttö aiheuttaa sairauksia ja kärsimystä alkoholin käyttäjälle ja usein myös hänen perheelleen ja läheisilleen. Liiallinen alkoholinkäyttö on suuri syy ihmissuhteiden hajoamiselle, traumoille, sairaalahoitoon joutumiseen, pitkäaikaiseen työkyvyttömyyteen ja varhaiseen kuolemaan. Alkoholiin liittyvät ongelmat ovat myös suuri taloudellinen ongelma. (World Health Organization 2012.) Suomessa alkoholinkäytöstä johtuvia kuolemia on vuosittain n. 3000 ja alkoholiin liittyviä väkivalta- ja tapaturmakuolemia on n. 1000 (tilastot v. 2003 - 2007). Alko-

holista johtuvat syyt ovat olleet vuodesta 2005 työikäisten (15 - 64 -vuotiaiden) yleisin kuolinsyy. (Päihdelinkki 2010.)

Alkoholi on riippuvuuden suhteen keskivahva päihde. Se saattaa aiheuttaa voimakasta fyysistä ja psyykkistä riippuvuutta. Vieroitusoireet voivat olla hyvin voimakkaita ja joskus hengenvaarallisia. Akuutti päihtymys heikentää ajattelua ja havaintotoimintoja. Suuret alkoholiannokset ovat hengenvaarallisia. (Päihdelinkki 2010.) Terveystieteidenhuoltoon on vakiintunut myös käsite alkoholin suurkulutus, joka tarkoittaa sitä, että alkoholinkulutus on mahdollinen terveysriski. Riskimäärät ovat yksilöllisiä ja riippuvat henkilön iästä, painosta, sukupuolesta ja edeltävästä terveystilanteesta. Riskirajojen ylittyessä pidempään henkilöllä on keskimääräistä suurempi vaara saada alkoholinkäytön vuoksi fyysisiä tai psyykkisiä oireita, aiheuttaa mahdollisten sairauksien pahenemista tai jopa tulla alkoholiriippuvaiseksi. (Tillonen 2004, 3.) Runsaan kertajuomisen seurauksena ovat oksentelu, elimistön kuivuminen, hengitysvaikeudet, tajuttomuus ja delirium (juoppohulluus). Delirium on runsaan alkoholinkäytön lopettamista tai vähentämistä seuraava oireyhtymä. Alkoholismin lisäksi alkoholin suuri kertakäyttö johtaa usein aivojen vahingoittumiseen, josta saattaa seurata mm. demensiaoireita. Alkoholi myös aiheuttaa vuosittain 60 - 80 % akuuteista haimatulehduksista (akuuttien haimatulehdusten kuolleisuus n. 10 %). (Päihdelinkki 2010.)

Alkoholi vaikuttaa keskushermostoon lamaavasti. Alkoholin vaikutus näkyy humalatilana ja joskus jopa sammumisena. Pitkäaikainen runsas alkoholinkäyttö aiheuttaa isojen ja pikkuaivojen rappeutumista. Alkoholinkäyttö on yhteydessä myös masentuneisuuteen ja uni vaikeuksiin, sekä sydän- ja verenkiertosairauksiin. Alkoholin ja masennuksen yhteys on yleensä ongelmallinen, sillä usein on vaikeaa erottaa mahdollista alkoholinkäyttöön johtanutta masennusta alkoholinkäyttöön liittyvästä masennuksesta. Univaikeudet taas saattavat esimerkiksi johtua siitä, että alkoholinkäyttäjä on sammunut, eli unessa ei ole normaaleja univaiheita. Sydän- ja verisuonisairaudet tulevat esille runsaan juomisen seurauksena, jolloin alkoholi vaurioittaa sydänlihasta, aiheuttaa rytmihäiriöitä ja nostaa verenpainetta. Alkoholin juominen lisäksi vaikuttaa elimistön hiilihydraattiaineenvaihduntaan. Paastotilanteessa alkoholinkäyttö saattaa aiheuttaa matalan verensokerin eli hypoglykemian, kun taas runsaan aterian jälkeen alkoholi voi lisätä veren sokeripitoisuutta. Alkoholilla on myös suuri vaikutus terveyteen sairastettaessa diabetesta. (Tillonen 2004, 5 - 12)

Alkoholinkäytön, maksakirroosin ja rasvamaksan välinen yhteys on tunnettu jo pitkään. Suomessa alkoholimaksasairaudet ovat tärkein maksasairausryhmä. Esimerkiksi meillä yli 90 % maksakirrooseista on alkoholin aiheuttamia. Alkoholimaksasairauksien kirjoon kuuluvat rasvamaksa, maksakirroosi ja alkoholihepatiitti. Nämä tilat ovat toistensa jatkumojia. Runsas alkoholinkäyttö liittyy myös moniin ruoansulatuskanavan oireisiin, esimerkiksi närästykseseen, pahoinvointiin, oksenteluun, ripuliin ja ilmavaivoihin. On myös kiistatta varmaa, että alkoholi lisää riskiä sairastua suun, nielun, kurkunpään ja ruokatorven syöpiin. Tähän liittyy myös se, että usein alkoholia runsaasti kuluttava henkilö tupakoi, ja näin riski sairastua moninkertaistuu. (Tillonen 2004, 13 - 16)

Naiselle alkoholinkäyttö on erityisen ongelmallista raskausaikana. Tällöin se saattaa aiheuttaa mm. keskenmenon vaaran, kohdun ja sikiökalvojen tulehdusvaaran, sikiön kasvun hidastumisen, epämuodostumariskin, aivojen alikehittyneisyyttä ja hapenpuutteen. (Tiitinen 2011.) Sikiön alkoholisyndrooma eli FAS (fetal alcohol syndrome) -oireyhtymä kehittyy noin 30 %:lle niistä sikiöistä, joiden äidit raskaana ollessaan käyttävät säännöllisesti runsaasti alkoholia. FAS -oireyhtymän lievempää muotoa kutsutaan lyhenteellä FAE (fetal alcohol effects). Suomessa vuosittain syntyy noin 100 FAS -lasta ja 200 FAE -lasta ja vain osa FAS- ja FAE -lapsista tunnistetaan vauvaiässä. Vastasyntyneet saattavat kärsiä vieroitusoireista, kuten esimerkiksi vapihasta ja tärinästä, ja lisäksi FAS -vauvoilla on syömis- ja nukkumisongelmia ja he voivat olla veltoja tai toisaalta jäykisteleviä. (TerveSuomi 2009.) Tärkeää on, että alkoholikäyttö lopetettaisiin heti raskaaksi tultaessa (Tiitinen 2011). Mieheen alkoholin pitkäaikainen käyttö vaikuttaa sukupuolihormonien tasoon eli impotenssi, kives-ten surkastuminen, hedelmättömyys ja rintarauhasen suurentuminen ovat yleisiä. Alkoholi vaikuttaa myös pitkään ja runsaasti käytettynä mikrobien vastustuskykyyn eli henkilö sairastuu infektioihin helpommin. Alkoholilla on lisäksi vaikutus moniin muihinkin sairauksiin, kuten kihtiin ja se myös pahentaa joitakin ihosairauksia. Viimeisimpänä asiana alkoholi aiheuttaa lihomista. Lihottavaa vaikutusta lisää entisestään useimpien juomien ja laimennukseen käytettävien virvoitusjuomien sisältämä sokeri. Yksi alkoholigramma sisältää 7,1 kaloria eli se on lähes yhtä lihottavaa kuin rasva. (Tillonen 2004, 19 - 21.)

2.4 Alkoholin vaikutukset nuoriin

Nuoruus on varsinaisten päihdehäiriöiden alkamisen ja kehittymisen kannalta keskeinen ikäkausi. Syitä alkoholin käytön aloittamiseen ja ylläpitämiseen voivat olla esimerkiksi syrjäytyminen, kaverisuhteet, koulupaineet ja ongelmat kotona. Päihdehäiriöstä kärsivällä nuorella on lähes aina lisäksi muitakin ongelmia, kuten riski sairastua masennukseen ja syrjäytyä. Silloin kun nuoruudessa päihdehäiriöistä kärsineitä ihmisiä on seurattu varhaiseen aikuisikään, näiden häiriöiden on todettu ennustavan myös joitakin muita mielenterveysongelmia, kuten mieliala- ja persoonallisuushäiriöitä. (Von Der Pahlen, Lepistö & Marttunen 2008, 10.)

Alkoholinkäytön vaikutukset nuoriin ja aikuisiin poikkeavat merkittävästi toisistaan. Aikuiset ovat fyysisesti valmiita, kun taas nuoret ovat yhä kasvamassa ja kehittymässä. Alkoholinkäyttö nuorena saattaa vakavasti haitata kasvu- ja kehitysprosesseja. Lisäksi nuoret ovat aikuisia paljon kokemattomampia alkoholin käyttäjiä. Kerralla nautittu aikuiselle ns. kohtuulliset alkoholimäärät aiheuttavat nuorille selvästi enemmän humalahaittoja kuin aikuisille. (Ahlström & Österberg 2003, 5.) On otettava huomioon myös se, että nuoret ovat rakentamassa vielä tulevaisuuttaan. Alkoholin jatkuva, ja joskus jopa yksi ainoa suurkulutuskerta saattaa johtaa vakaviin sosiaalisiin ja taloudellisiin ongelmiin, ja heikentää nuoren tulevaisuutta koskevia unelmia. On myös todettava, että mitä aiemmin alkoholin käytön aloittaa, sitä aikaisemmin elimelliset alkoholiongelmat, kuten haima- ja maksasairaudet, tulevat todennäköisesti ajankohtaisiksi. (Österberg 2009, 4.)

Alkoholinkäyttö vaikuttaa nuoren hormonitoimintaan, jolloin se saattaa viivästyttää murrosikää ja vaikuttaa seksuaalisuuteen. Esimerkiksi tytöillä alkoholinkäyttö saattaa aiheuttaa kuukautisten pois jäämistä tai niiden epäsäännöllisyyttä. Pojilla veren mieshormonipitoisuus pienenee ja naishormonipitoisuus taas suurenee. Tytöille tapahtuu päinvastoin. Mielihyvän saaminen tavallisista asioista saattaa myös vähentyä. Jos aivot oppivat jo nuorena, että mielihyvä saadaan alkoholista, aivojen mielihyvakeskuksen kehitys häiriintyy. Nuorelle riippuvuus alkoholiin tapahtuu moninkertaisesti nopeammin ja helpommin kuin aikuiselle, koska nuoren elimistö ja aivot ovat vasta kehittymässä. Nuorena alkoholinkäyttö aiheuttaa myös alttiutta alkoholiriippuvuuteen aikuisena, sillä jo muutamasta nuoruusiän päihdekokemuksesta syntyy läpi

elämän kestävä mielihyvämuisti ja näin edesauttaa riippuvuuden syntymistä vielä aikuisenakin. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2011.)

Alkoholinkäyttö aiheuttaa muutoksia aivoissa, jolloin saattaa aiheutua toimintahäiriöitä, kuten esimerkiksi muistihäiriöitä, ärtyneisyyttä ja keskittymiskyvyttömyyttä. Nämä taas vaikuttavat mm. oppimistuloksiin. Alkoholinkäyttö kasvattaa myös alkoholin sietokykyä eli toleranssia. Tällöin nuori pystyy juomaan suurempia määriä alkoholia humaltumatta. Tämä on aina hälytysmerkki ja kertoo fyysisen riippuvuuden kehittymisestä. Nuoren käyttäessä alkoholia madaltuu kynnyks kokeilla muitakin päihteitä. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että jokainen, joka on alkanut käyttämään varhain alkoholia, ajautuisi käyttämään muitakin päihteitä. (Mannerheimin lastensuojeluliitto 2011.)

2.5 Nuorten alkoholinkäyttö

Suomalaisnuoret ovat tanskalaisten jälkeen innokkaimpia humalajuojia Euroopassa. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan vuonna 2005 4 % 14-vuotiaista, 22 % 16-vuotiaista ja 40 % 18-vuotiaista pojista kertoi juovansa itsensä todella humalaan yhdestä kahteen kertaan kuukaudessa tai jopa useammin. Nuorten terveystapatutkimuksen mukaan tyttöjen viikoittain ja kuukausittain tapahtuva juominen on yleistynyt paljon 1980-luvun lopulla ja 1990-luvulla. 18-vuotiaiden tyttöjen humalajuominen kasvoi myös 2000-luvun alkupuolella, mutta ei enää vuosien 2004 - 2005 aikana. Myönteiseen kehitykseen viittaa se, että kouluterveystutkimuksen mukaan todella humalaan itsensä juovien nuorten määrä on hieman pienentynyt ja täysraittiiden määrä on kasvanut. (Von Der Pahlen ym. 2008, 9.)

Vuonna 2007 nuorten päihteiden käyttöä kartoittaneessa eurooppalaisessa koululais-tutkimuksessa (European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs, ESPAD) kohderyhmänä olivat 16 vuotta täyttäneet ja täyttävät nuoret. Suomesta tutkimuksessa mukana oli noin 5 000 oppilasta 299 koulusta. Tutkimus vahvisti muista tutkimuksista saatuja tuloksia, joiden mukaan nuorten päihteiden käyttö on hieman pienentynyt 2000-luvulla. Väkevien juomien juojien osuudet vähenivät vuodesta 2003 vuoteen 2007 tytöillä 37 %:sta 32 %:in ja pojilla 37 %:sta 29 %:in, ja lisäksi

myös 15 - 16 -vuotiaiden humalaan juominen ja usein humalaan juominen oli vähentynyt. Vaikka suomalaisnuorten alkoholin käyttö laski vuosien 2003 ja 2007 välillä, se on edelleen huolestuttavan yleistä. (Von Der Pahlen ym. 2008, 9 - 10.)

Kouluterveyskyselyn (2011) mukaan 7 % peruskoululaisista (n=101693) kertoi käyttävänsä alkoholia kerran viikossa tai useammin, 17 % pari kertaa kuukaudessa, 11 % kerran kuukaudessa, 23 % harvemmin ja 43 % vastaajista ei käyttänyt alkoholi-juomia. Peruskoululaisista (n=101540) oli itsensä tosi humalaan kerran viikossa tai useammin juonut 3 % vastanneista. Noin 1 - 2 kertaa kuukaudessa itsensä tosihumalaan juovia oli 13 % ja harvemmin tosihumalaan juovia oli 27 %. 57 % vastanneista kertoi, ettei koskaan ollut juonut itseään tosihumalaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011b.)

Jokirannan ja Lintusen (2009) opinnäytetyön mukaan kohdejoukon (n=120) nuorista (13 - 16 -vuotiaista) neljäsosa (25 %) käytti alkoholia silloin tällöin ja 4 % säännöllisesti. Viikonloppuisin alkoholia juovia oli 7 % vastaajista ja muutaman kerran viikossa kertoi juovansa 2 % vastaajista. Vastaajista suurin osa (69 %) ilmoitti, ettei koskaan ollut juonut itseään tosihumalaan. Viikonloppuisin itsensä tosihumalaan kertoi juovansa tutkimuksen mukaan 3 % vastaajista. Alkoholia käyttävistä nuorista (n=20) viikossa keskimäärin 1 - 5 alkoholiannosta kertoi juovansa 11 vastaajaa, 6 - 10 alkoholiannosta kertoi juovansa 4 nuorta ja yli 10 alkoholiannosta ilmoitti juovansa 5 nuorta. (Jokiranta & Lintunen 2009.)

2.6 Alkoholin saatavuus

Nuorten alkoholin saantiin suhtaudutaan ristiriitaisesti. Laki ja asenteet painottavat alaikäisten alkoholilta suojaamista. Suomen laki kieltää alkoholin anniskelun ja myynnin alle 18-vuotiaille. Kielto koskee niin varsinaisia alkoholijuomien myyjiä kuin myös tuotteiden myymistä eteenpäin. Alkoholin välittäminen alaikäiselle on siis laitonta. Ihmisistä enemmistö kannattaa alaikäisille myynnin kieltä ja nuorten humalahakuisesta juomisesta ollaan huolissaan. Ikärajoista säättävän lain toimeenpanto ontuu jokseenkin pahasti, sillä ikärajat vuotavat ja alkoholinkäyttö aloitetaan paljon ennen laillisen ostoiän alkamista. (Tigerstedt 2007, 149.) Alkoholin humalakäyttö on

yksi merkittävimmistä nuorten terveysongelmista. Alkoholin saatavuus ja aikuisten alkoholikulttuuri vaikuttavat suoraan nuorison alkoholin käyttöön. Suomalainen yhteiskunta on ollut myönteinen alkoholin suhteen jo pitkään. Nuoret pystyvät saamaan alkoholia laittoman myynnin kautta ja aikuisten välittämänä. (Rimpelä 2005.)

Alkoholin saatavuutta nuorten keskuudessa voidaan katsoa kahdella eri tavalla. Ensinnäkin on virallinen saatavuus. Virallisella saatavuudella tarkoitetaan kaupallisten kanavien eli Alkon, vähittäismyynnin ja anniskelun kautta tapahtuvaa alkoholin jake-
lua. Toisena toimii epävirallinen tai toiselta nimeltään sosiaalinen saatavuus. Tällä tarkoitetaan alkoholijuomien välittämistä alaikäisille tai päihtyneille sekä tähän liittyviä sosiaalisia arvoja, käsityksiä ja normeja. (Holmila ym. 2010, 18.)

Alkoholin saatavuuteen on todettu vaikuttavan alkoholin saatavuuden rajoitukset ja hinnan korotukset. Oleellista olisi tehostaa ikärajavalvontaa vähittäis- ja ravintolamyynissä esimerkiksi perehdyttämällä edelleen kassahenkilökuntaa. Lisäksi alkoholin välittäminen alaikäisille tulisi estää. Nuorten alkoholinkäyttöön on pyrittävä vaikuttaa myös esimerkiksi alkoholinkäytön aloittamisikää myöhentämällä. Lisäksi käytettävän alkoholin määrää tulisi vähentää. Alkoholimainonnan kieltämisellä olisi todennäköisesti vaikutusta. Se voitaisiin muuttaa vain tuotesisällöt kuvaaviksi. Nykyinen alkoholilainsäädäntö ei puutu tarpeeksi tehokkaasti erityisesti nuorten suosimien mietojen alkoholijuomien mainontaan, joka hyödyntää nuorten kiinnostusta alkoholin juomista kohtaan. (Terveystieteiden tutkimuskeskus 2011a.)

Nuorten alkoholin saatavuuteen voitaisiin vaikuttaa tarkentamalla valvontaa koskien alkoholin välittämistä alaikäisille ja koventamalla rangaistuksia. Humaltuneina tavatut alaikäiset tulisi kuljettaa joko koteihinsa tai sosiaaliviranomaisten huostaan, mikäli lasten omat huoltajat ovat tavoittamattomissa. Lisäksi olisi erittäin tärkeää lisätä ja kehittää edelleen alkoholista ja sen terveyshaitoista kertovaa opetusta ja valistusta. (Suomen Lääkäriliitto 2008.) Alkoholin humalakäytön vähentäminen edellyttää siis sekä vanhempien että yhteisöjen toimenpiteitä. Kasvavan ongelman vuoksi niin valistus kuin poliisin ja koulun läheinen yhteistyö ovat tarpeen. (Rimpelä 2005.)

Alkoholin saatavuuteen liittyen voidaan tarkastella nuorten kokemuksia alkoholin hankintaan liittyen. Kouluterveyskyselyn (2011) mukaan peruskoululaisista

(n=97636) 11 % koki erittäin helppona keskioluen tai siiderin oston lähikaupasta, kioskista tai huoltoasemilta. Melko helppona keskioluen tai siiderin ostamisen koki vastanneista 31 %. Melko vaikeana ostamista piti 40 % vastanneista peruskoululaisista ja erittäin vaikeana 17 %. Kyselyyn vastanneista peruskoululaisista (n=35054) viime alkoholin käyttökerralla alkoholijuomat itse Alkosta kertoi hankkineensa 4 % vastanneista nuorista. 7 % nuorista kertoi viimeksi itse hankkineensa alkoholijuomat kaupasta ja 16 % vastanneista kertoi toisen vanhemmistaan hankkineen viime kerralla alkoholijuomat. Sisarukset hankkivat 19 %:lle vastaajista viime käyttökerralla alkoholijuomat ja kotoa vastaajista kertoi viime kerralla juomat ottaneen 26 %. Nuorista 78 % kertoi saaneensa viime kerralla alkoholijuomia kavereiden hankkimana ja tuntematon henkilö haki 27 %:lle vastaajista edeltävällä kerralla alkoholia nautittaessa juomia. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011b.)

Kouluterveyskyselyn (2011) mukaan peruskoululaisista (n=101781) 63 % hyväksyi parin alkoholiannoksen juomisen muutaman kerran viikossa. 24 % vastanneista ei hyväksynyt parin alkoholiannoksen juomista muutaman kerran viikossa ja 13 % vastanneista nuorista ei osannut sanoa mielipidettään asiaan. Humalan kerran viikossa nuorista (n=101693) hyväksyi 36 % vastanneista. 48 % vastanneista ei hyväksynyt humalan juomista kerran viikossa ja 16 % nuorista ei osannut sanoa mielipidettään asiaan. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2011b.)

Ilvosen ja Kuntosen (2010) tutkimuksen Ostokokeet alkoholin vähittäismyynnissä avulla tehtiin ostokokeita Alkoihin, elintarvikeliikkeisiin, kioskeihin ja huoltoasemille. Tutkimuksessa käytettiin seitsemää nuorta, jotka yrittivät ostaa alkoholijuomia ilman iän tarkistamiseen vaadittavia henkilöpapereita. Koeostajat olivat täysi-ikäisiä, mutta nuoren näköisiä opiskelijoita. Nykykäytännön mukaan alkoholin vähittäismyyntien tulisi kysyä aina henkilöllisyyspaperit nuorilta näyttäviltä asiakkailta. Ostoyrityksiä tehtiin yhteensä tutkimuksen aikana 138. Ostoyrityksistä 63,7 % onnistui, eli nuorille myytiin alkoholijuomia ilman, että henkilöpapereita kysyttiin tai niin, että henkilöpapereita kysyttiin, mutta niitä ei ollut ja ilman niitäkin ostaja sai ostettua alkoholijuomia. Ostoyrityksistä epäonnistui 36,3 % ja eniten myynnistä kieltäydyttiin Alkon myymälöissä. Huoltoasemilla koeostot onnistuivat parhaiten. (Ilvonen & Kunttonen 2010.)

3 EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevä päihdetyö on toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käyttöä vaikuttamalla päihteiden saatavuuteen, hintaan, päihteiden käyttötapoihin, päihteitä koskeviin tietoihin ja asenteisiin sekä päihteiden ongelmakäyttöä synnyttäviin olosuhteisiin ja sitä tukevaan kulttuuriin. Ehkäisevää päihdetyötä voidaan pitää kokonaisuutena, johon sisältyy terveyttä suojaavat toimet, objektiivinen tiedonvälitys, keskityminen arvoihin ja normeihin sekä laajoille ja tietyille kohderyhmille suunnatut hankkeet. Ehkäisevällä päihdetyöllä tulee olla selkeät kohteet ja tavoitteet. (Kylmänen 2005, 9.)

Yksilöä ajatellessa tavoitteena ehkäisevällä päihdetyöllä voi olla elämänhallinnan vahvistaminen erityisesti suhteessa päihteisiin. Yhteisön näkökulmasta tavoitteena on hyvinvoinnin lisääminen. Ehkäisevää päihdetyötä määrittelevät olennaisesti myös yhteisön omat arvot. Toiminnassa tulee tiedostaa ja ottaa huomioon se, mitä nuoret kokevat ja millainen heidän arkinsa on. (Kylmänen 2005, 9.)

3.1 Ehkäisevän päihdetyön tasot

Ehkäisevää päihdetyötä toteutetaan kolmella eri tasolla, eli primaari-, sekundaari- ja tetriäaritasolla. Primaaritasolla ehkäisyn tavoitteena on tehdä interventio ennen terveys- tai muun ongelman syntymistä. Tässä ovat esillä erityisesti kodin ja koulun kasvatustyö ja tiedon jakaminen. Käytännössä pyritään vaikuttamaan ja motivoimaan nuorta esimerkiksi muuttamaan terveystottumuksiaan toivottuun suuntaan tai vahvistamaan hyviä terveystottumuksia. Sekundaaritason ehkäisytyöllä tarkoitetaan lähinnä riskiryhmäehkäisyä, joka kohdistuu johonkin tiettyyn ryhmään tai yksilöön. Sen tavoitteena on varhainen puuttuminen. Tetriäariehkäisyn eli korjaavan ehkäisyn kohderyhmä on päihteiden ongelmakäyttäjät. Käytännössä tällöin ehkäistään esimerkiksi päihdeongelman uusimista. Toiminta on usein kuntoutusta tai hoitoa. (Kylmänen 2005, 10 - 11.)

3.2 Ehkäisevän päihdetyön tehtävät

Ehkäisevän päihdetyön tehtävänä voidaan pitää ensinnäkin päihdeopetuksen tarjontaa. Useimmiten tämä opetus tapahtuu nuorille koulussa tai nuorisotaloilla. Opetustyö liittyy yleensä terveystietoon, mutta myös muihin oppiaineisiin. Päihteiden käytön haittoihin kohdistuvan kontrollin lisääminen on oleellinen päihdetyön tehtävä. Tässä erityisessä roolissa on moniammatillinen verkosto, jossa nuorten vanhemmilla ja huoltajilla on olennainen rooli. Ehkäisevään päihdetyöhön kuuluu myös alkoholin tarjonnan tai käytön rajoittaminen erilaisissa vapaa-ajan tilaisuuksissa sekä tapahtumissa sekä alaikäisten alkoholijuomien saatavuuden estäminen. Julkista alkoholin käyttöä tulee kontrolloida. Lisäksi ehkäisevän päihdetyön tehtävinä voidaan pitää rattijuoppoudenkontrollointia ja vastuun painottamista yksilö- ja paikallistasolle. (Kylmänen 2005, 11.)

3.3 Pakka-hanke osana ehkäisevää päihdetyötä

Pakka-hanke on laaja alkoholipolitiikan tutkimus- ja kehittämishanke, ja se on osa Alkoholiohjelmaa (Terveystietokeskus ja hyvinvoinnin laitos 2010). Hanke on toiminut vuosina 2004 - 2008 Jyväskylän ja Hämeenlinnan seutukunnissa. Pakka-hanke on ollut Stakesin (eli Terveystietokeskuksen) laaja alkoholipolitiikan tutkimus- ja kehittämishanke. Tutkittu kokeiluvaihe seutukunnissa päättyi vuonna 2007 ja seuraavina vuosina jatkettiin tiedon välitystä Pakka-mallista muille paikkakunnille. Lisäksi kokeiluvaiheesta seurasi lisää koulutusmateriaalia ja tutkimustuloksia. (Pakka - Paikallista alkoholipolitiikkaa 2010.)

Pakka-hankkeessa kehitetään paikallistason alkoholipolitiikkaa yhdessä paikallisten toimijoiden kanssa. Pakka-hankkeen toimintamalli on hanketyön aikaisista toiminnoista kehitetty työkalu päihdehaittojen ehkäisyyn. Tavoitteena hankkeella on saada nuorten juominen vähemmäksi ja se, että juomisen aloitusikä nousisi. Humalajuominen ja siihen liittyvät haitat olisi saatava vähenemään. Tavoitteena on myös alueellinen ja seudullinen alkoholihaittojen ehkäisyn tehostaminen. Tavoitteisiin pyritään virallisen ja epävirallisen alkoholin saatavuuden sääntelyllä, eli alkoholielinkeinoilla.

valvotaan tehostetusti, nuoria koulutetaan enemmän ja kansalaisia, viranomaisia ja päättäjiä pyritään aktivoimaan. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

Pakka-hankkeeseen kuuluu laaja tutkimusosio, jonka tehtävänä on arvioida toiminnan tuloksellisuutta ja myös tulosten pysyvyyttä. Toimijoina hankkeessa ovat läänijä kuntaorganisaatiot, seutukunnat, kansalaisjärjestöt, elinkeinoharjoittajat ja poliisi. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2010.)

4 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITTEET JA TUTKIMUSONGELMAT

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten nuoret käyttävät alkoholia. Tavoitteena on, että tutkimuksen avulla saadaan Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishankkeelle konkreettista tietoa nuorten alkoholikäyttäytymisestä ehkäisevän päihdetyön tueksi.

Tutkimusongelmat ovat:

1. Miten 8. luokkalaiset käyttävät alkoholia?
2. Mistä nuoret saavat alkoholia?

5 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

Tutkimuksella on aina oltava jokin tavoite tai tehtävä. Tutkimuksen tarkoitus voi olla kartoittava, selittävä, kuvaileva tai ennustava. Tutkimusmenetelmät jaetaan kahteen eri lähestymistapaan eli kvalitatiiviseen tai kvantitatiiviseen tutkimukseen. Kvalitatiivinen tutkimus tarkoittaa laadullista tutkimusta ja siinä pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Tässä tutkimuksessa käytetään kvantitatiivista tutkimusmenetelmää eli määrällistä tutkimusmenetelmää. Määrällisessä tutkimusmenetelmässä keskeisiä asioita ovat johtopäätökset aiemmista tutkimuksista, aiemmat teoriat, käsitteiden määrittely, aineiston keruun suunnitelma, koehenkilöiden valinta, muuttu-

jien muodostaminen taulukkomuotoon ja aineiston saattaminen tilastollisesti käsiteltävään muotoon. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 135, 137 - 140, 161)

Tutkimusstrategia on tyypiltään survey-tutkimus. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa kerätään tietoa standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä. Tyypillisiä piirteitä survey-tutkimukselle on se, että tietystä ihmisjoukosta kerätään otos yksilöitä ja jokaiselta näistä yksilöistä kerätään aineisto strukturoidussa muodossa (tavallisesti kyselylomakkeella). Kerätyn aineiston avulla pyritään kuvaamaan, vertailemaan sekä selittämään ilmiöitä. (Hirsjärvi ym. 2009, 134.)

5.1 Kyselylomakkeen laadinta

Tutkimusta varten laadittiin erikseen standardoitu eli vakioitu kyselylomake aineiston keruuta varten. Kyselylomakkeessa oli myös kolme avointa kysymystä. (Liite 1.) Tutkimuksen aineistonkeruussa käytetään osaksi strukturoitua kyselylomaketta. Strukturoidulla kyselylomakkeella tarkoitetaan tilastollista tutkimusta varten kirjallisessa muodossa esitettyä kysymyssarjaa valmiine vastaustentiloineen. Strukturoitua kyselylomaketta voidaan pitää aineistonkeruuvaiheen tiukkana käsikirjoituksena. (Niskanen 2005.) Kysymyslomakkeen avoimet kysymykset antavat vastaajien ilmaista itseään omin sanoin. Avoimissa kysymyksissä esitetään vain kysymys, ja vastaukselle on jätetty tyhjä tila. (Hirsjärvi ym. 2009, 198 - 201.)

Kyselylomake jakautui kahteen osaan. Aluksi kysyttiin vastaajien taustoja, eli tässä tapauksessa sukupuolta ja syntymävuotta (kysymykset 1 ja 2). Syntymävuotta kysyttiin avoimena kysymyksenä (kysymys 2). Toisessa osiossa kysyttiin alkoholinkäyttöön liittyviä asioita monivalintakysymyksin (kysymykset 3 - 4, 6 - 20). Toisessa osiossa oli myös kaksi avointa kysymystä (kysymykset 5 ja 21). Toinen osio voidaan myös kysymysten sisällön suhteen jakaa kahteen osaan koskien kysymyksiä nuorten alkoholinkäytöstä sisältäen alkoholinkäyttö tiheyden, määrän ja alkoholin laadun (kysymykset 3 - 9, 15 - 18 ja 20 - 21). Loput kysymyksistä koskee alkoholin saataavuutta (kysymykset 10 - 14 ja 19). Kysymyslomakkeen viimeisellä sivulla kiitettiin vastaajia osanottamisesta tutkimukseen. Ennen kyselyn toteuttamista kyselylomake esiteltiin kolmella tutkimusotokseen sopivalla nuorella, eikä esitestauksessa tullut

esiin mitään selkeitä virheitä tai puutteita. Näin ollen kyselylomake voitiin hyväksyä tutkimuksen aineistonkeruuseen ilman muutoksia.

5.2 Tutkimusaineiston kerääminen

Sovimme tutkimuksen tilaajana toimivan Pakka-hankkeen projektityöntekijä Sari Ilvosen kanssa, että tutkimusaineistoksi otettaisiin eripuolilta Poria luokallinen 8. luokkalaisia nuoria. Näin saataisiin riittävä aineisto tutkimusta varten. Tämän jälkeen hain lupaa toteuttaa aineistonkeruun koulutoimenjohtaja Jari Leinoselta (Liite 2) ja hän myönsi luvan (Liite 3). Myös tutkimukseen valittujen koulujen rehtoreilta ja opettajilta, joiden tunneilla kyselyt jaettiin, kysyttiin lupa tulla tekemään kysely ja sovittiin ajankohdat valmiiksi. Lisäksi ennen kyselyn luovuttamista koululaiselle, kysyttiin nuorten huoltajilta lupa kyselyyn, sillä aiheena oli alkoholi ja vastaajat olivat ala-ikäisiä (Liite 4). Ilman lupapyynnössä olevaa huoltajan allekirjoitusta ei nuori saanut vastata kyselyyn.

Huoltajien lupapyynnot ja kyselylomakkeet luvan saaneille nuorille jaettiin syyskuussa 2011. Lupapyyntöjä jaettiin yhteensä 74 kappaletta jokaiselle Kaarisillan yläasteen (15 kpl), Itä-Porin yhtenäiskoulun (18 kpl), Meri-Porin yläasteen (19 kpl) ja Porin Lyseon koulun (22 kpl) 8A. luokkalaiselle. Kyselylomakkeita jaettiin Kaarisillan yläasteelle 10 kappaletta, Itä-Porin yhtenäiskoululle 10 kappaletta, Meri-Porin yläasteelle 11 kappaletta ja Porin Lyseon koululle 16 kappaletta. Kyselyn toteuttaminen tapahtui muutamalla eri tavalla ja tästä syystä lomakkeessa oli liitteenä saatekirje, jotta tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sekä yhteistyötahot eivät jäisi kenellekään epäselväksi (Liite 5). Saatekirjeestä ilmeni myös tutkimukseen vastaamisen vapaaehtoisuus ja anonyymiyys. Kaarisillan yläasteelle ja Porin Lyseon koululle menin itse puhumaan luokalle niin huoltajien lupapyyntöjä viedessä, kuin kyselylomakkeen täytettäväksi viedessä. Lupapyynnot vein paria päivää aikaisemmin nuorille kotiin vietäväksi ja tämän jälkeen menin kouluille jakamaan lomakkeen täytettäväksi oppitunnilta ja sain lomakkeen heti takaisin itselleni. Näin sain mutkattomasti kyselylomakkeet itselleni analysoitaviksi. Meri-Porin yläasteelle vein luokalle huoltajien lupapyynnot ja jätin opettajalle jaettavaksi kyselylomakkeet saatekirjeineen. Aineiston hain itselleni niiden täyttöpäivänä. Itä-Porin yhtenäiskoululle vein kyselylomakkeet

ja lupapyynnöt rehtorille, joka toimitti ne eteenpäin kyselyn jakavalle opettajalle. Myös Itä-Porin yhtenäiskoulusta hain kyselylomakkeet niiden täyttämisen jälkeen. Kysyttäessä nuorilta mistä syystä heillä ei ole lupapyynnöissä allekirjoitusta, vastaukseksi tuli se, että he olivat joko unohtaneet tyystin kysyä allekirjoitusta lupapyyntöön, tai sitten he olivat unohtaneet lupapyynnön allekirjoitettuna kotiin. Osa nuorista ei myöskään ollut kyselylomakkeen jako päivänä koulussa, joten sekin verotti vastaajien määrää. Kukaan nuorista ei sanonut, etteivät vanhemmat olleet antaneet lupaa kyselyyn vastaamiseen.

5.3 Aineiston käsittely ja analysointi

Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat ydinasioita tutkimuksessa. Aineiston käsittelyyn ja analysointiin tähdättiin jo tutkimusta aloitettaessa. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän tulee saamaan ongelmiin. Empiirisessä tutkimuksessa aineistosta päästään työstämään päätelmiä vastausten esitöiden jälkeen. Ensimmäisessä vaiheessa aineisto järjestetään ja tiedot tarkistetaan. Aineistosta tarkistetaan sisältyykö siihen selviä virheellisyyksiä ja puuttuuko tietoja. Toisena vaiheena aineiston käsittelyssä on tietojen täydentäminen. Kolmannessa vaiheessa aineisto järjestetään tiedon tallennusta ja analysointia varten. (Hirsjärvi ym. 2009, 221 - 222.) Tässä tutkimuksessa palautetut kyselylomakkeet tarkistettiin ja ne kaikki otettiin mukaan tutkimusaineistoon. Osassa kyselylomakkeista oli jätetty vastaamasta avoimiin kysymyksiin 5. ja 21. Avoimeen kysymykseen 5. vastasi 32 % (15 kpl) nuorista ja kysymykseen 21. vastasi 55 % (26 kpl) nuorista.

Aineistoa voidaan analysoida monin eri tavoin. Analyysitavat voidaan jäsentää karkeasti kahdella tavalla. Ensimmäisessä, eli selittämiseen pyrkivässä lähestymistavassa, käytetään usein tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa. Toinen tapa on ymmärtämiseen pyrkivä lähestymistapa. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään tavallisesti kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. Pääperiaate on helppo, eli valitaan sellainen analyysitapa, joka parhaiten tuo vastauksen ongelmaan tai tutkimustehtävään. (Hirsjärvi ym. 2009, 224.) Tässä tutkimuksessa aineisto käsiteltiin tilastollisesti Excel-taulukkolaskentaohjelman avulla. Näin saatiin laskettua tulosten frekvenssit ja prosentit. Avoimet kysymykset 2, 5 ja 21 käytiin läpi ja jaettiin saman-

arvoisiin ryhmiin sekä tulkittiin sanallisesti ja prosentteina. Tulosten havainnollistamisessa käytettiin kuvioita niiden selkeyden vuoksi. Tulosten sisältöä ei eritelty ristiintaulukoimalla koulukohtaisesti siksi, että haluttiin turvata anonyymiyys. Kohdejoukko jäi pieneksi, joten tuloksia käsiteltiin vain yhtenä ryhmänä ja sukupuolen mukaan. Tällä tavalla taattiin anonyymiyys vastanneille nuorille ja saatiin konkreettinen tieto nuorten alkoholinkäytöstä yleisesti.

5.3.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksessa pyritään välttämään virheiden syntymistä, mutta tästä huolimatta tulosten luotettavuus ja pätevyys vaihtelevat. Tästä syystä kaikissa tutkimuksissa pyritään arvioimaan tehdyn tutkimuksen luotettavuus. Luotettavuuden arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen arviointiin liittyy käsitteet reliabiliteetti ja validiteetti. Ennen tutkimuksen aloitusta kyselylomakkeen laadinnassa käytetään esitutkimusta eli pilottitutkimusta, jolloin voidaan kysymyksiin liittyviä näkökohtia ja muotoja korjata. Lomakkeen kokeilu on tutkimuksen kannalta välttämätöntä. (Hirsjärvi ym. 2009, 231 - 204.)

Reliabiliteetti-käsite kuuluu usein kvantitatiiviseen tutkimukseen. Reliabiliteetilla eli mittarin tai menetelmän luotettavuudella viitataan käytetyn tutkimusmenetelmän kykyyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia eli toisin sanoen käsitteellä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän ja käytettyjen mittareiden kykyä saavuttaa tarkoitettuja tuloksia. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2007a.) Tutkimuksen validiteetilla eli pätevyydellä ja luotettavuudella tarkoitetaan taas tutkimusmenetelmän kykyä selvittää sitä, mitä sillä on tarkoitus selvittää. Periaatteessa validiteetin laskeminen tai arvioiminen on helppoa: mittaustulosta verrataan vain todelliseen tutkittuun tietoon mitattavasta ilmiöstä. Tähän ajatustapaan liittyy perinteinen positiivinen näkemys, jossa tutkimusmenetelmien avulla tavoitellaan totuutta vain empiiristen havaintojen, kokeiden ja mittausten avulla. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2007b.)

Kontrolloidussa kyselyssä on kaksi mallia. Informoitu kysely tarkoittaa sitä, että tutkija jakaa lomakkeet itse. Tutkija voi mennä esimerkiksi työpaikoille tai kouluille, yleensäkin sellaisiin paikkoihin, joissa hänen suunnittelemansa kohdejoukot on ta-

voitettavissa henkilökohtaisesti. Jakaessaan kyselylomakkeet tutkija samalla kertoo tutkimuksen tarkoituksen, selostaa kyselyä ja vastaa esitettyihin kysymyksiin. Toinen kontrolloidun kyselyn muoto on henkilökohtaisesti tarkistettu kysely. Tällöin tutkija on lähettänyt lomakkeet kohdejoukolle, ja noutaa ne itse ilmoitetun ajan kuluttua. (Hirsjärvi ym. 2009, 196 - 197.)

Ennen tämän tutkimuksen aineistonkeruuta suunniteltiin tutustuvan tarkasti aiempaan aiheeseen liittyviin tutkimuksiin ja muuhun aineistoon. Ennen virallista aineistonkeruuta suunniteltiin tehdä esitutkimus, jotta itse aineistonkeruun kohdalla välttyttäisiin epäselvyyksiltä. Tämän tutkimuksen kyselylomake kaavailtiin koostettavan suunnitelluilla kysymyksillä, huomioon ottaen tärkeimmät, eli tutkimusongelmat sekä tutkimuksen tarkoitus. Myös kyselylomakkeeseen tarvittaessa liitettävään saatekirjeeseen pyrittiin suunnitellusti huomioimaan ohjeiden mukaisuus ja se sisältäisi tiedon tutkimuksen tavoitteesta, aineiston käyttötarkoituksesta sekä tutkijan tiedoista. Lisäksi suunniteltiin, että saatekirje sisältäisi tiedon myös ehdottomasta anonyymiydestä ja kyselylomakkeeseen vastaamisen vapaaehtoisuudesta. Vastaajia kehoitettiin vastaamaan kysymyksiin rehellisesti ja huolellisesti. Kyselylomake ideoitiin niin, ettei siitä myöskään pystynyt millään tavalla tunnistamaan vastaajaa. Aineistoa analysoitaessa kaavailtiin ehdotonta huolellisuutta virheiden minimoimiseksi. Lisäksi huomioitiin se, että tutkimusaineisto pysyisi koko ajan ulkopuolisten ulottumattomissa ja aineisto tultaisiin hävittämään asianmukaisesti.

5.3.2 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimusetiikka periaatteena on se, että tutkija huomioi toiminnassaan tutkimuksen kohteena olevat henkilöt, heidän omaisensa, rahoittajat, työyhteisönsä ja työtoverinsa. Tutkimusotteen eettiset vaatimukset edellyttävät tutkijalta tietysti myös eettistä vastuullisuutta. Eettinen vastuullisuus sisältää laadullisen tutkimusaineiston hankinnan ja tutkimuksen kaikkien vaiheiden tarkka sekä rehellinen toteuttaminen. Tutkimuksen tekijän on tuotava ilmi tutkimusaiheitaan koskevat valinnat ja niiden perustelut. Hoitotieteen tutkimusetiikan tulee olla sopusoinnussa paitsi yleisen tutkimuksen etiikan niin myös hoitotyön etiikan kanssa. (Syrjälä 2005.) Eettisesti hyvä tutkimus edellyttää, että tutkimuksen teossa käytetään hyvää tieteellistä käytäntöä. Tutkija ei

saa plagioida eli lainata luvattomasti toisen henkilön tuottamaa tekstiä omanaan, eikä myöskään plagioida itseään eli aiempia tutkimuksiaan. Tutkimuksen tuloksia ei saa yleistää kritiikittömästi eikä kaunistella. Raportointi ei saa olla harhaanjohtavaa tai puutteellista eikä toisten tutkijoiden osuutta saa vähätellä. Lisäksi tutkimukseen myönnettyjä määrärahoja ei saa käyttää väärin tarkoituksiin. (Hirsjärvi ym. 2009, 23 - 24.)

Pohdittaessa tutkimuksen eettisyyttä on selvää, että jo tutkimusaiheen valinta on eettinen ratkaisu. Tutkimuskohteen tai -ongelman valinnassa kysytään, kenen ehdoilla tutkimusaihe päätetään ja miksi tutkimukseen ryhdytään. Lähtökohtana tutkimuksessa on huomioitava ihmisarvon kunnioittaminen eli ihmisille annetaan mahdollisuus päättää osallistuvatko he tutkimukseen. (Hirsjärvi ym. 2009, 25.)

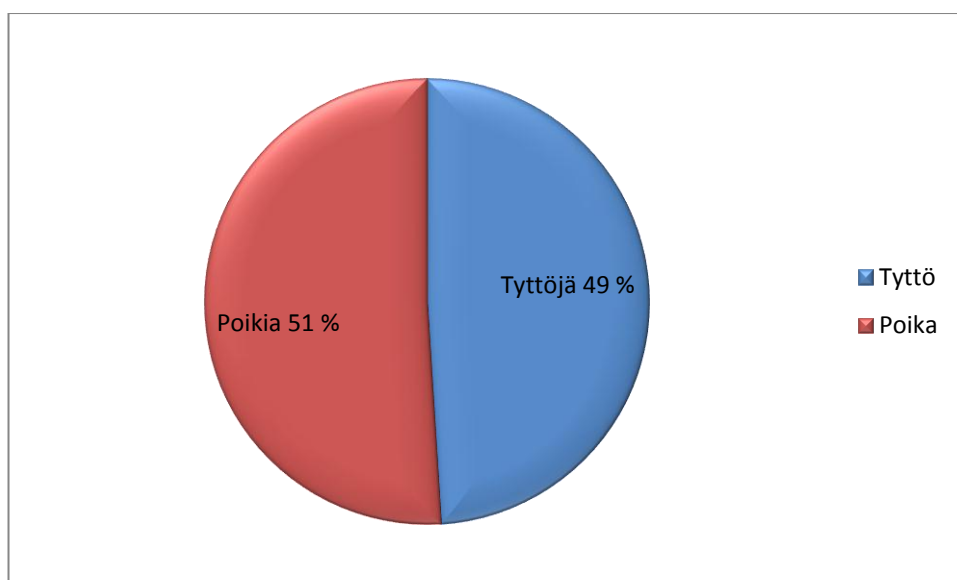
Tutkimuksen eettisyyteen liittyen suunniteltiin etukäteen huomioitavan kaikki tutkimukseen liittyvät ja osallistuvat henkilöt mahdollisimman hyvin mm. kertomalla tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuudesta. Suunnitellusti tutkimusaineiston hankinnassa ja sen analysoinnissa pyrittiin olemaan tarkkoja ja rehellisiä. Tutkimuksen aikana huomioitiin eettisesti ja tieteellisesti hyvät käytännöt.

6 TUTKIMUSTULOKSET

Tutkimuksessa pyrittiin kyselylomakkeen avulla selvittämään 8. luokkalaisten nuorten alkoholinkäyttöä sekä lisäksi heidän alkoholin saatavuuttaan. Alkoholinkäytöstä selvitettiin mm. alkoholin vahvuutta ja sen käyttömäärää, sekä alkoholista johtuvia vaikutuksia. Alkoholin saatavuuteen liittyen pyrittiin selvittämään väylät, mitä kautta nuoret saavat alkoholia. Tarkoituksena oli selvittää nuorten tämänhetkinen alkoholinkäyttö, ja saatujen tutkimustulosten avulla Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishanke saa tietoa ehkäisevän päihdetyön tueksi. Kyselyyn vastasi 47 porilaista 8. luokkalaista ja vastausprosentti oli 64 %.

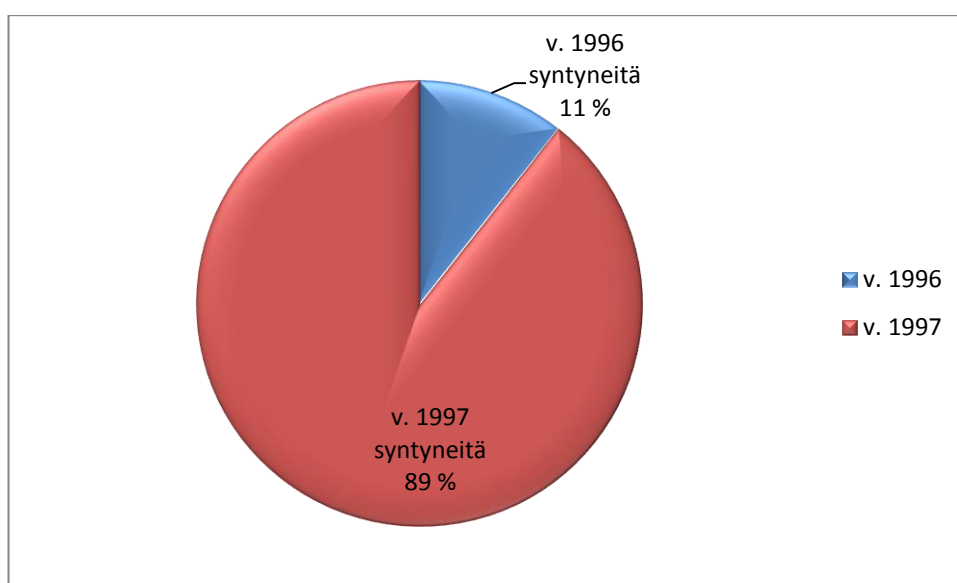
6.1 Vastaajien taustatiedot

Taustatietoina kysyttiin vastaajien sukupuolta ja syntymävuotta. Tutkimukseen osallistui 47 porilaista 8. luokkalaista. Vastaajista hieman suurempi osa oli poikia (51 %). (Kuvio 1.)

Kuvio 1. Vastaajien sukupuolijakauma (n=47)

Vastaajista 89 % oli vuonna 1997 syntyneitä ja 11 % vuonna 1996 syntyneitä. Vuonna 1997 syntyneistä 89 %:sta tyttöjä oli 52 % ja poikia 48 %. Vuonna 1996 syntyneistä vastaajista 20 % oli tyttöjä ja 80 % poikia. (Kuvio 2.)

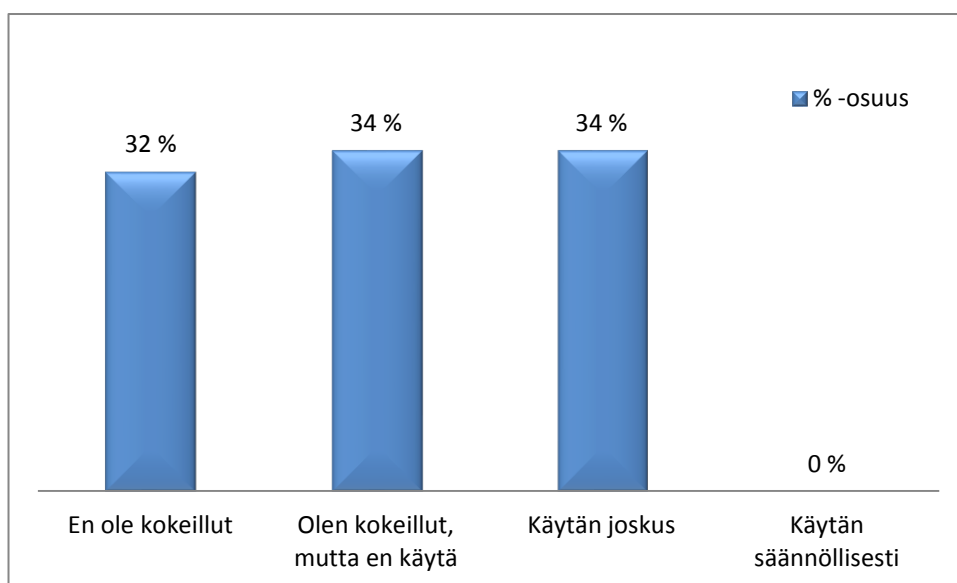

Kuvio 2. Vastaajien syntymävuosi (n=47)

6.2 Vastaajien alkoholinkäyttö

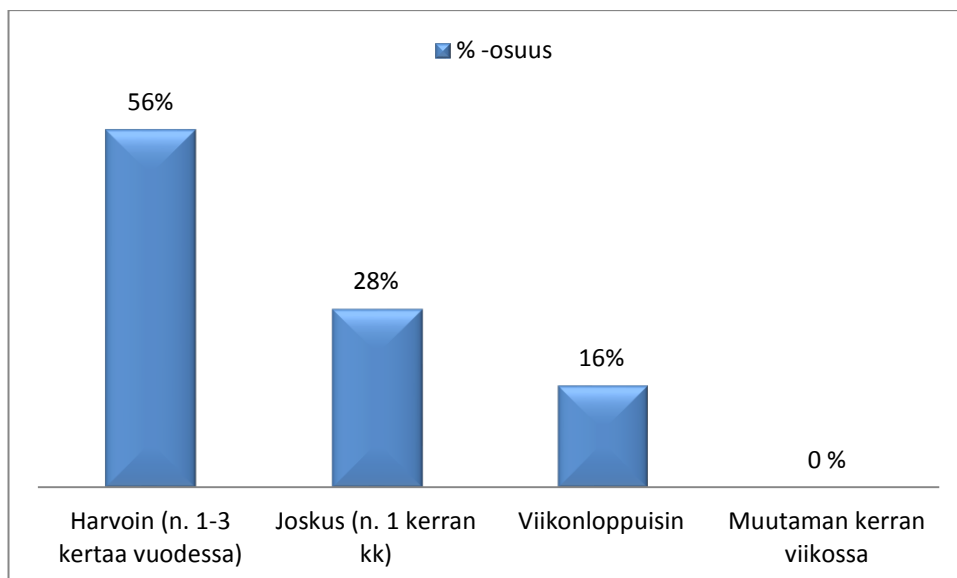
Yläasteikäisten nuorten alkoholinkäyttöä selvitetessä nuorilta kysyttiin erilaisia alkoholiin liittyviä kysymyksiä. Kyselylomakkeen kysymykset 3 - 9, 15 - 18 ja 20 - 21 liittyivät alkoholinkäyttöön.

Kyselyyn vastanneista nuorista suurin osa (68 %) ilmoitti käyttävänsä alkoholia ja näistä alkoholia käyttävistä nuorista tyttöjä oli 41 % ja poikia 59 %. Vastaajista 32 % ei käyttänyt alkoholia. Niistä, jotka eivät käyttäneet alkoholia, tyttöjä oli 67 % ja poikia 33 %. Kyselyyn vastanneista nuorista kukaan ei ilmoittanut käyttävänsä alkoholia säännöllisesti. Joskus alkoholia käytti 34 % vastanneista ja näistä tyttöjä oli 31 % ja poikia 69 %. Alkoholia kokeilleita, mutta ei käyttäviä, oli vastanneista 34 %. 34 %:sta tyttöjä ja poikia oli molempia 50 %. Vastaajista 32 % ei ollut koskaan kokeilleet alkoholia ja näistä 60 % oli tyttöjä ja 40 % poikia. (Kuvio 3.)

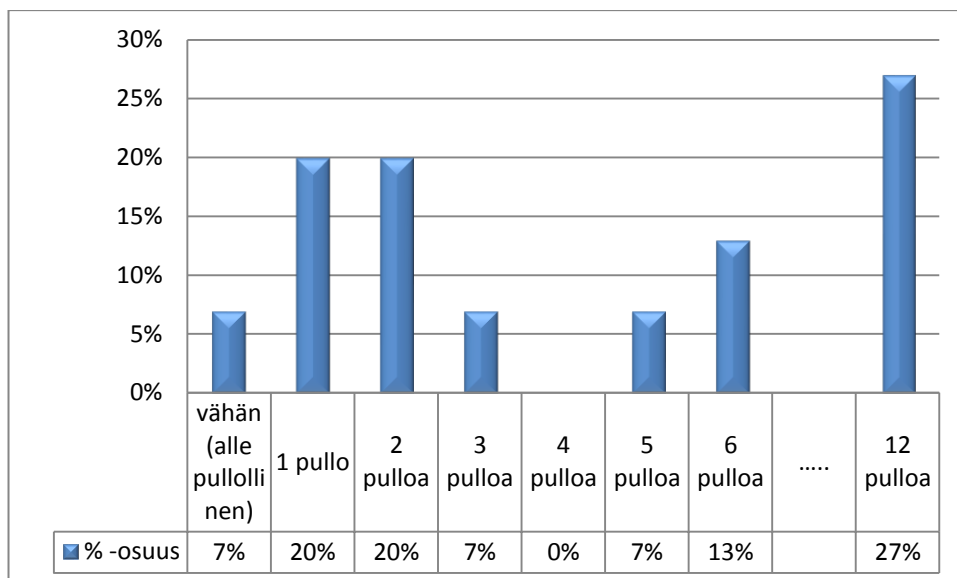
Kuvio 3. Vastaajien alkoholinkäyttö (n= 47)

Alkoholia käyttävistä nuorista harvoin (n. 1 - 3 kertaa vuodessa) alkoholia kertoi juovansa yli puolet vastanneista (56 %). Näistä harvoin juovista 44 % oli tyttöjä ja 56 % poikia. Joskus (n. 1 kerta kuukaudessa) alkoholia kertoi juovansa 28 % vastanneista, ja heistä 44 % on tyttöjä ja 56 % poikia. Viikonloppuisin alkoholia käyttävistä nuorista oli juonut 16 %, joista tyttöjä oli 20 % ja poikia 80 %. (Kuvio 4.)

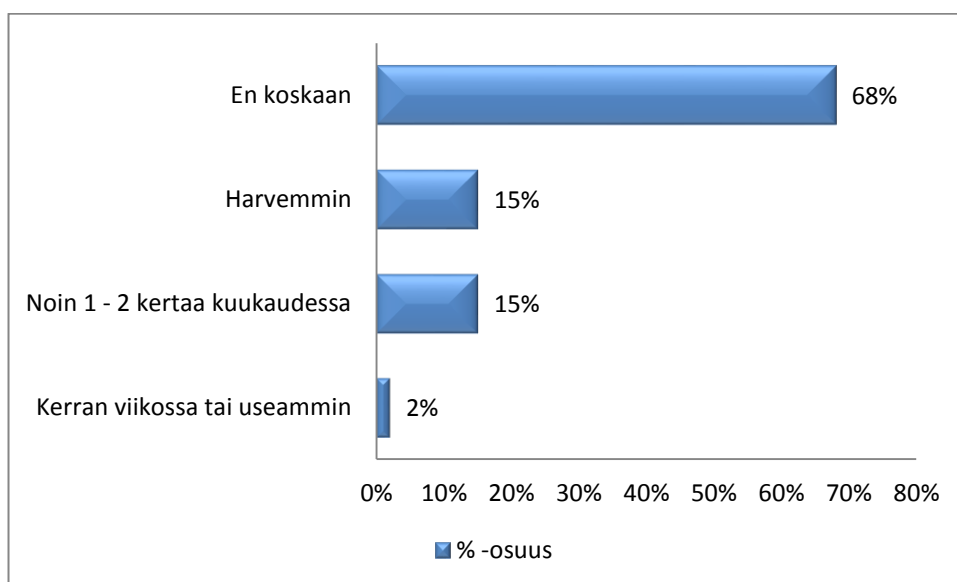
Kuvio 4. Alkoholia käyttävien vastaajien alkoholin juomisen tiheys (n= 32)

Kyselylomakkeen (Liite 1) kohdassa 5. oli avoin kysymys koskien sitä, kuinka paljon nuoret keskimäärin juovat viikossa. Tähän kysymykseen vastasi 32 % nuorista (n=15). Heistä tyttöjä oli 33 % ja poikia loput 67 %. Vastanneista 7 % (poikia) kertoi juovansa alkoholia viikoittain vähän, alle pullollisen. 20 % nuorista vastasi viikoittain juovansa keskimäärin yhden pullon olutta tai siideriä. 67 % viikoittain yhden pullollisen juovista oli poikia ja 33 % tyttöjä. Kaksi pullollista viikoittain juovia oli myös 20 % vastanneista, ja heistäkin 67 % oli poikia ja 33 % tyttöjä. Vastanneista 7 % kertoi juovansa viikoittain kolme pullollista olutta tai siideriä. Nämä 7 % koostui pojista. Oman arvionsa mukaan 7 % käytti olutta viikoittain 5 pullollista, ja tämä 7 % koostui tytöistä. Vastanneista nuorista 13 % vastasi käyttävänsä keskimäärin 6 pulloa joko olutta, lonkeroa tai siideriä viikoittain. Näistä kaikki oli tyttöjä. Nuorista 27 % vastasi käyttävänsä alkoholia viikoittain keskimäärin 12 pullollista olutta, ja kaikki 27 % oli poikia. (Kuvio 5.)

Kuvio 5. Vastaajien viikoittainen alkoholinkäyttö (n=15)

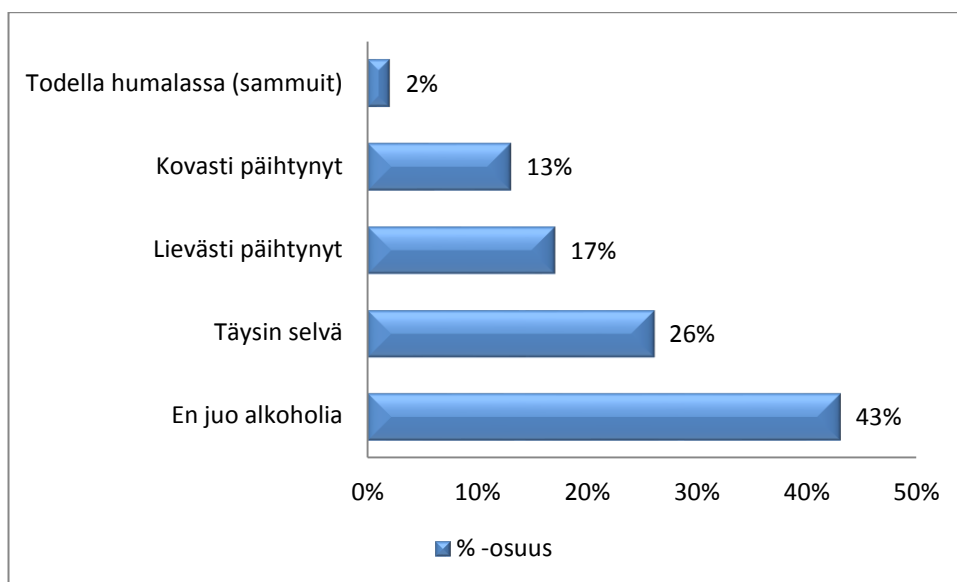
Vastaajista suurin osa (68 %) ei ollut koskaan juonut itseään humalaan. Näistä 68 %:sta 53 % oli tyttöjä ja 47 % poikia. Vastaajista harvemmin itsensä humalaan kertoi juovansa 15 % ja näistä tyttöjä oli 29 % ja poikia 71 %. Noin 1 - 2 kertaa kuukaudessa vastaajista kertoi juovansa 15 % ja vastanneista tyttöjä oli 43 % ja poikia 57 %. Kerran viikossa nuorista kertoi juovansa 2 %, ja he olivat poikia. (Kuvio 6.)

Kuvio 6. Vastaajien humalajuomisen tiheys (n=47)

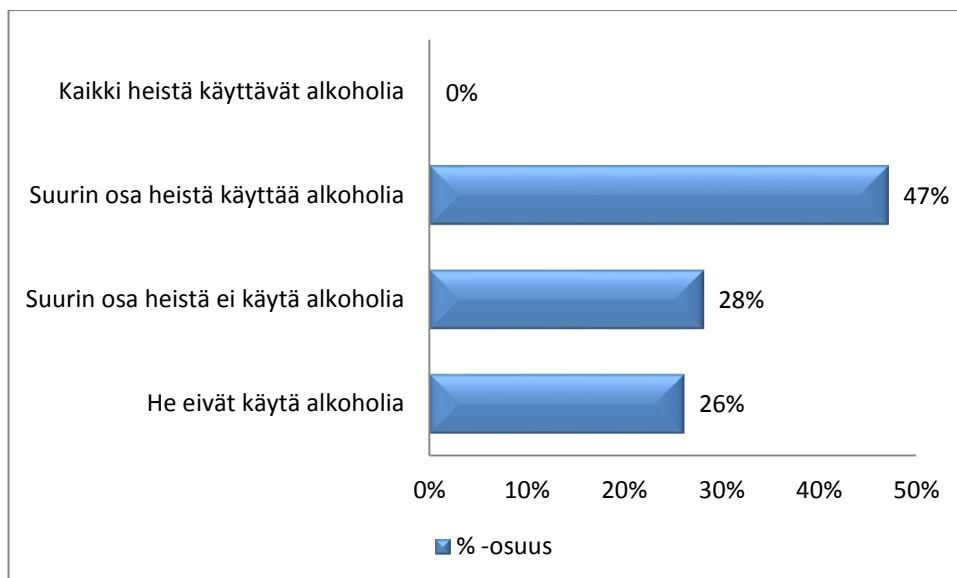
Vastaajista todella humalaan kertoi juovansa itsensä 2 %. Todella humalaan itsensä juovat olivat tyttöjä. Kovasti päihtyneeksi nuorista itsensä tunsi alkoholinkäytön jälkeen 13 %, ja heistä molempia tyttöjä ja poikia oli 50 %. Vastaajista lievästi päihty-

neeksi itsensä tunsikin alkoholin juonnin jälkeen 17 %. Heistä 13 % oli tyttöjä ja 88 % poikia. Täysin selväksi alkoholinkäytön jälkeen tunsivat itsensä 26 % vastanneista, ja heistä tyttöjä oli 42 % ja poikia 58 %. 43 % vastaajista eivät juoneet alkoholia. Näistä, jotka eivät juoneet alkoholia, tyttöjä oli 65 % ja poikia 35 %. (Kuvio 7.)

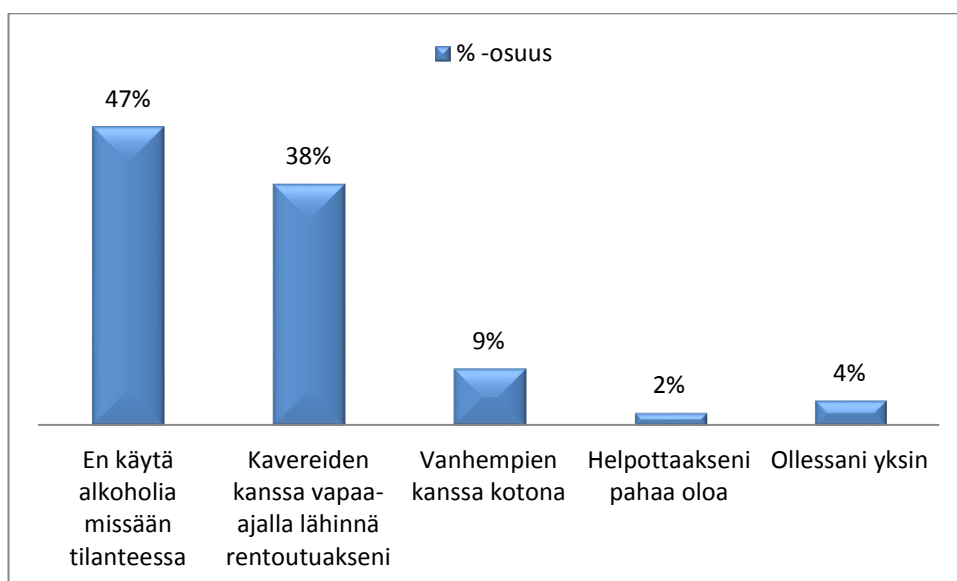
Kuvio 7. Vastaajien tuntemukset alkoholia käytettäessä (n=47)

Vastaajista ei kenelläkään kaikki kavereista käyttänyt alkoholia, vaikka suurin osa heistä käyttikin (47 %). Vastaajista, joiden kaveripiiristä suurin osa käytti alkoholia, tyttöjä oli 27 % ja poikia 73 %. 28 % vastaajista oli sellaisia, joiden kavereista suurin osa ei käyttänyt alkoholia. Heistä tyttöjä oli 69 % ja poikia 31 %. Nuorista 26 % kertoi, että heidän kaverinsa eivät käytä alkoholia. Näistä 67 % oli tyttöjä ja 33 % poikia. (Kuvio 8.)

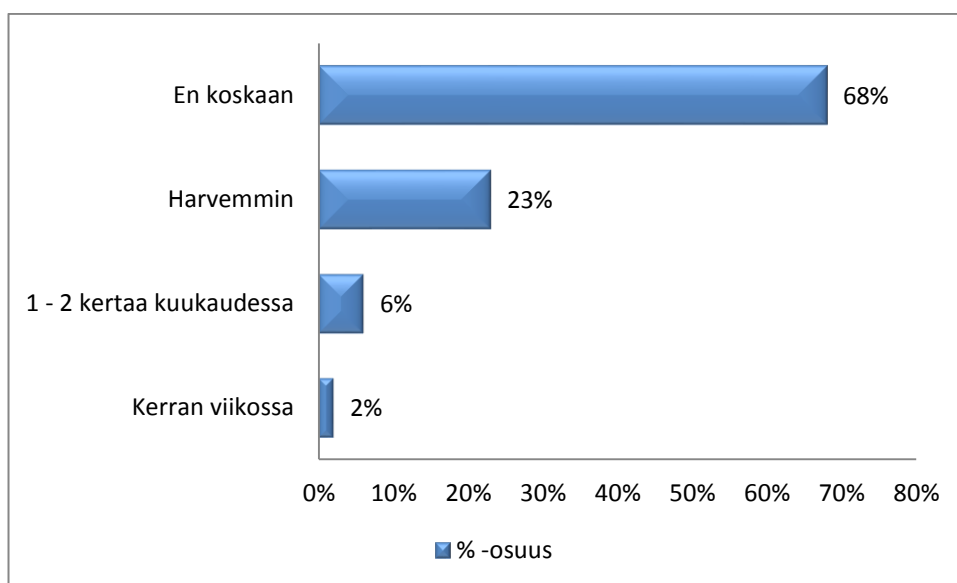
Kuvio 8. Vastaajien kavereiden alkoholinkäyttö (n=47)

Alkoholinkäyttö tilanteeseen liittyen vastaajista 47 % kertoi, ettei käytä alkoholia missään tilanteessa. Heistä, jotka eivät käytä alkoholia missään tilanteessa oli tyttöjä 64 % ja poikia 36 %. Kavereiden kanssa vapaa-ajalla lähinnä rentoutuakseen alkoholinkäyttönsä vastaajista liittäneitä oli 38 %, ja heistä 33 % oli tyttöjä ja 67 % poikia. Vastaajista 9 % kertoi juovansa alkoholia vanhempien kanssa kotona. Näistä vastanneista tyttöjä ja poikia molempia oli 50 %. Vastaajista 2 % käytti alkoholia helpottaakseen pahaa oloa (vain tyttöjä) ja 4 % ollessaan yksin (vain poikia). (Kuvio 9.)

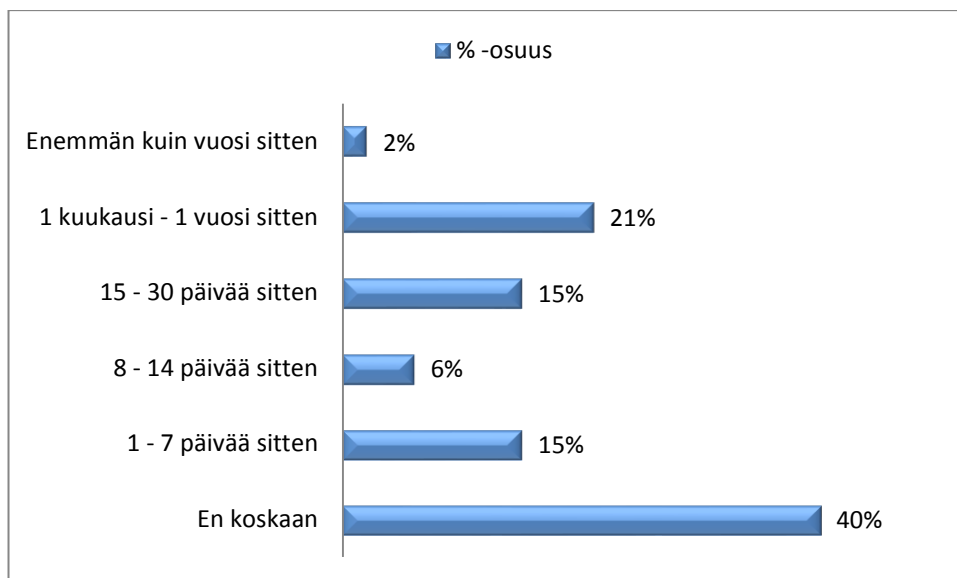
Kuvio 9. Nuorten alkoholinkäyttö tilanteet (n=47)

Kaikista vastaajasta suurin osa (68 %) kertoi, ettei koskaan juo väkeviä alkoholijuomia. Näistä 56 % oli tyttöjä ja 44 % poikia. Harvemmin väkeviä alkoholijuomia kertoi käyttävänsä 23 % nuorista, ja heistä 18 % oli tyttöjä ja 82 % poikia. Vastaajista 1 - 2 kertaa kuukaudessa väkeviä kertoi juovansa 6 %. Kaksi kolmasosaa (67 %) 1 - 2 kertaa kuukaudessa väkeviä juovista oli tyttöjä ja kolmasosa (33 %) poikia. Kerran viikossa väkeviä alkoholijuomia joi 2 % vastaajista, ja he olivat tyttöjä. (Kuvio 10.)

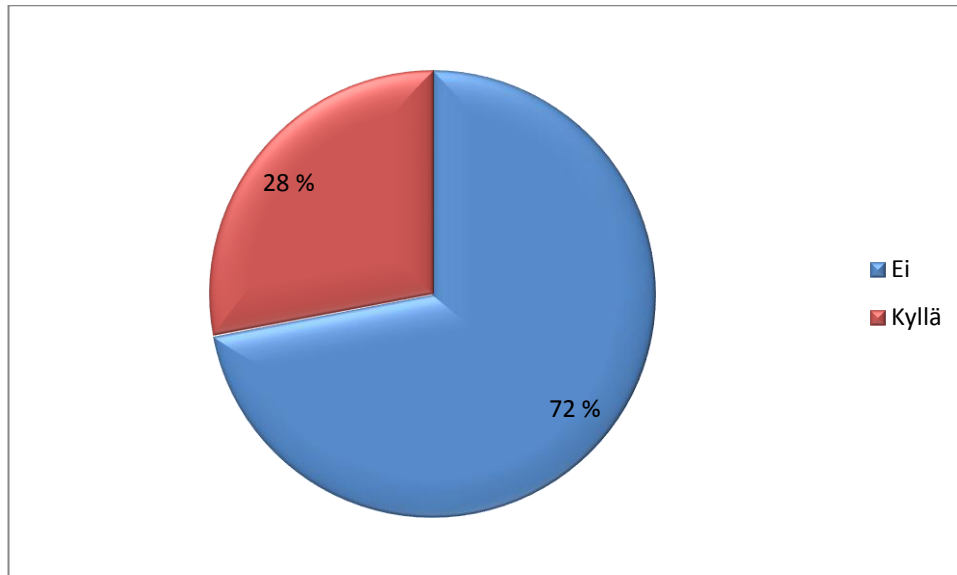
Kuvio 10. Vastaajien väkevien alkoholijuomien käyttö (n=47)

Alkoholin viimeisestä käyttökerrasta 2 %:lla vastaajista oli kulunut aikaa enemmän kuin vuosi. Nämä 2 % oli tyttöjä. Viimeksi alkoholia yli kuukausi sitten vuoteen asti juoneita oli 21 % nuorista. Heistä tyttöjä ja poikia oli 50 % molempia. 15 - 30 päivää sitten alkoholia käyttäneitä oli 15 %, ja heistä 40 % oli tyttöjä ja 60 % poikia. 8 - 14 päivää sitten alkoholia käyttäneitä oli kaikista vastaajista 6 % ja heistä kolmasosa (33 %) oli tyttöjä ja kaksi kolmasosaa (67 %) poikia. 1 - 7 päivää sitten vastaajista oli alkoholia juonut 15 %, joista tyttöjä oli 40 % ja poikia 60 %. Vastaajista 40 % (joista tyttöjä 63 % ja poikia 37 %) kertoi, ettei koskaan ollut käyttänyt alkoholia. (Kuvio 11.)

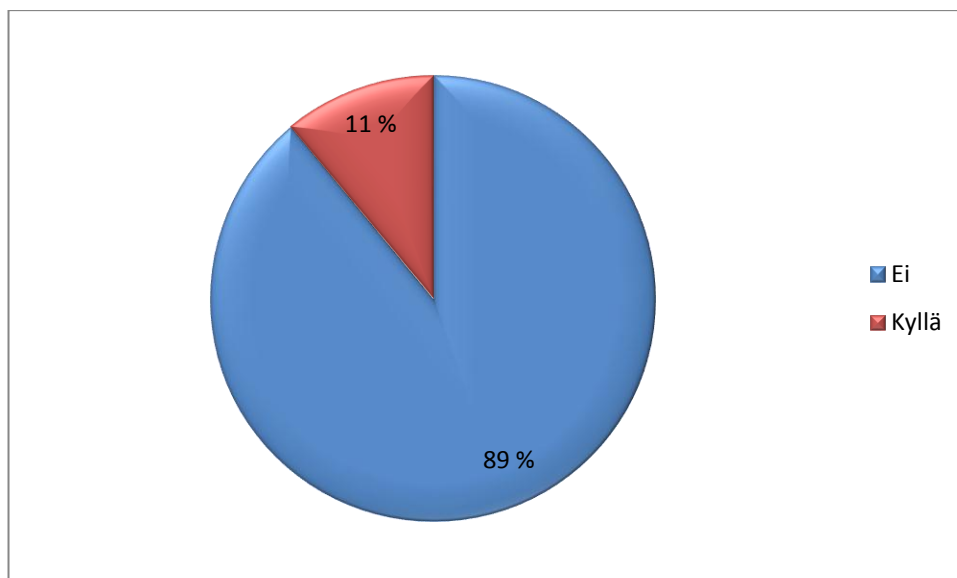
Kuvio 11. Vastaajien viimekertainen alkoholinkäyttö (n=47)

Vastaajista 28 % kertoi olleensa joskus niin humalassa, että oli esimerkiksi horjunut kävellessään, oksentanut tai puhunut sammaltaen. Näistä 28 %:sta tyttöjä oli 38 % ja poikia 62 %. 72 % vastaajista kielsi olleensa näin humalassa, ja heistä tyttöjä oli 53 % ja poikia 47 %. (Kuvio 12.)

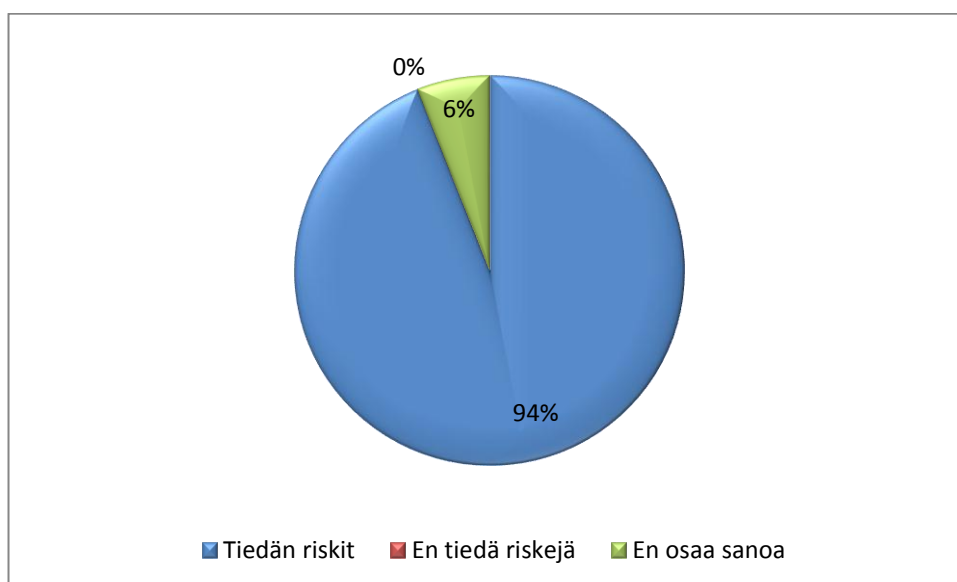
Kuvio 12. Humalassa tapahtunut esim. oksentaminen, kävellessä horjuminen tai puhuminen sammaltaen (n=47)

Kyselyyn vastanneista nuorista 89 % kertoi, ettei ole koskaan humalassa loukannut itseään. Näistä 89 % tyttöjä oli 45 % ja poikia 55 %. Itsensä humalassa loukanneita vastaajia oli 11 %. Heistä tyttöjä oli 80 % ja poikia 20 %. (Kuvio 13.)

Kuvio 13. Nuorten loukkaantuminen humalassa (n=47)

Vastaavista nuorista 94 % oli sitä mieltä, että tietävät alkoholinkäyttöön liittyvät riskit. Heistä tyttöjä oli 48 % ja poikia 52 %. Yksikään vastaajista (0 %) ei vastannut, että ei tiedä riskejä alkoholinkäyttöön liittyen. Vastaajista 6 % ei osannut sanoa tietääkö alkoholinkäyttöön liittyvät riskit. Heistä tyttöjä oli 67 % ja poikia 33 %. (Kuvio 14.)

Kuvio 14. Vastaajien alkoholiin liittyvien riskien tietäminen (n=47)

Kysymyslomakkeen (Liite 1) viimeinen kohta 21. antoi paljon kommentteja alkoholinkäytöstä nuorten keskuudessa. Vastausprosentti avoimeen kysymykseen oli 55 %, ja heistä 46 % oli tyttöjä ja 54 % poikia. Suurin osa (85 %) vastaajista piti nuorten

alkoholinkäyttöä jollakin tavalla negatiivisena asiana. Nuoret kokivat alkoholinkäytön negatiivisena sen laittomuuden vuoksi ja siksi, että se usein aiheuttaa erilaisia vaaratilanteita. Lisäksi paheksuttiin nuorten juomamääriä sekä juomistiheyttä ja kehoitettiin tiukentamaan rangaistuksia koskien nuorten alkoholinkäyttöä. Tällaisia niin sanottuja negatiivisia vastauksia olivat mm. seuraavat:

”Se on laitonta ja erittäin tyhmää.”

”Aiheuttaa monia vaaratilanteita. Nuorisolle ei saisi antaa/tarjota alkoholia.”

”Mielestäni alkoholia pitäisi rajoittaa nuorten kohdalta ja rangaistukset saisivat olla tiukempia.”

”Siinä vain voi pilata elämänsä heti alkuvaiheilla.”

Muutamalla (15 %) vastaajista ei ollut selvää mielipidettä alkoholinkäytöstä. Tällaisissa vastauksissa otettiin kantaa siten, että vastaajille alkoholinkäyttö vaikutti olevan samantekevä asia. Tällaisia vastauksia oli esim. seuraavat:

”Jotkut käyttävät, jotkut eivät.”

”Jos tykkää, niin siitä vaan.”

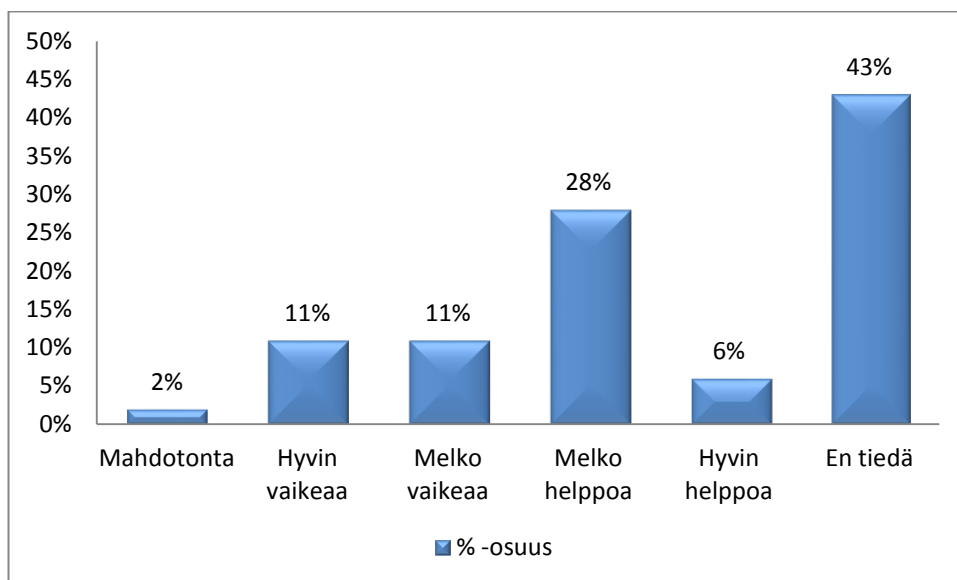
6.3 Alkoholin saatavuus

Nuorille jaetun kyselylomakkeen kysymykset 10 - 14 ja 19 liittyvät alkoholin saatavuuteen, eli siihen, mistä nuoret käyttämänsä alkoholin saavat tai ostavat.

Kysyttäessä vastaajilta alkoholin saatavuuteen liittyen siitä, ovatko he itse yrittäneet ostaa alkoholia Alkosta, anniskeluravintoloista, kaupasta, baarista tai kahvilasta, vain 2 % (poikia) kertoi yrittäneensä ostaa alkoholijuomia kaupasta, mutta heille ei myyty. Kaikki muut kohdat kyselylomakkeen (Liite 1) kysymyksistä 10 - 13 jäivät kielteisiksi vastaajien osalta.

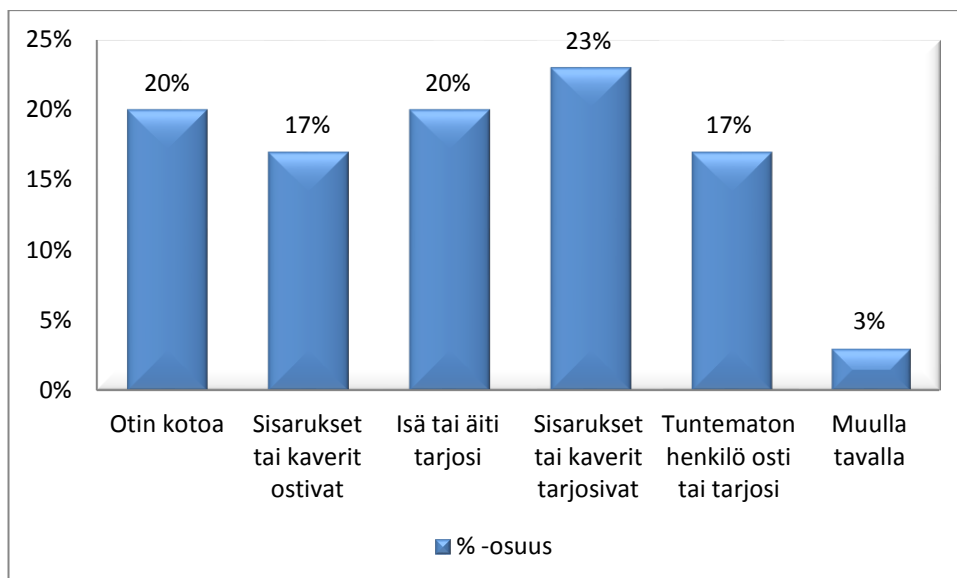
Vastaajista 2 % piti mahdottomana alkoholin saamista halutessaan. Nämä 2 % oli tyttöjä. Hyvin vaikeana alkoholin saamista piti 11 %, joista tyttöjä oli 20 % ja poikia 80 %. Alkoholin saamisen halutessaan melko vaikeana koki nuorista 11 %. Heistä 60

% oli tyttöjä ja 40 % poikia. Melko helppona alkoholin saatavuutta vastaajista piti 28 %, ja näistä tyttöjä oli 31 % ja poikia 69 %. Vastaajista hyvin helppona alkoholin saamisen koki 6 %. 6 %:sta kolmasosa (33 %) oli tyttöjä ja kaksi kolmasosaa (67 %) poikia. 43 % vastaajista ei tiennyt kuinka vaikea heidän olisi hankkia alkoholia. Näistä 43 %:sta tyttöjä oli 65 % ja poikia 35 %. (Kuvio 15.)

Kuvio 15. Nuorten kokemus alkoholin saatavuudesta (n=47)

Vastausprosentti nuorilta kysymykseen koskien alkoholin saamisväyliä oli 64 %, joista tyttöjä oli 40 % ja poikia 60 %. Yksikään vastaajista ei ollut saanut alkoholia ostamalla Alkosta, ostamalla itse elintarvikeliikkeestä, ostamalla itse kioskilta tai ostamalla itse huoltamolta. Heille ei myöskään ollut anniskeltu baarissa tai ravintolassa alkoholia. Vastaajien äiti tai isä ei ollut ostanut alkoholia yhdellekään vastaajista. Nuorista 20 % oli ottanut alkoholijuomia kotoa. Heistä puolet (50 %) oli tyttöjä ja puolet (50 %) poikia. 17 %:lle vastaajista oli alkoholia ostanut sisarukset tai kaverit. 17 %:sta tyttöjä oli 60 % ja poikia 40 %. Nuorten isä tai äiti oli tarjonnut alkoholia 20 %:lle vastaajista, joista tyttöjä ja poikia oli molempia 50 %. Sisarukset tai kaverit olivat tarjonneet 23 %:lle vastaajista alkoholia. Näistä 23 %:sta tyttöjä oli 43 % ja poikia 57 %. Vastaajista 13 %:lle oli alkoholia ostanut tai tarjonnut tuntematon henkilö. Kaikki tuntemattomalta henkilöltä alkoholia saaneet tai ostaneet olivat poikia. 3 % oli saanut alkoholia jollakin muulla tavalla, eli tässä tapauksessa varastamalla kaupasta. Nämä 3 % oli poikia. (Kuvio 16.)

Kuvio 16. Vastaajien alkoholin hankkimistavat (n=30)

7 POHDINTA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää 8. luokkalaisten alkoholinkäyttöön liittyen alkoholin määrää, laatua ja sen saatavuutta. Aiheeseen liittyen on tehty runsaasti tutkimuksia ja lisäksi aihetta sivuavia opinnäytetöitä löytyi paljon. Ensimmäisenä tutkimusongelmana oli, miten 8. luokkalaiset käyttävät alkoholia ja toisena tutkimusongelmana mistä nuoret saavat alkoholia. Tavoitteena oli saada konkreettista tietoa nuorten alkoholikäyttäytymisestä ehkäisevän päihdetyön tueksi.

Tutkimusaineisto kerättiin kyselylomakkeella ja tutkimuksen kohdejoukkona toimi Porin alueelta neljän koulun 8A. luokat (n=74). Koulut olivat Kaarisillan yläaste, Itä-Porin yhtenäiskoulu, Meri-Porin yläaste ja Porin Lyseon koulu. Tutkimukseen vastasi 47 (n=47) nuorta ja vastausprosentiksi saatiin 64 %, koska vain ne nuoret joilla oli vanhemman kirjallinen lupa, saivat vastata kyselyyn. 36 % nuorista olivat joko unohtaneet pyytää vanhemmiltaan luvan tai unohtaneet lupapyyynnön kotiin. Vastausprosentti ei ollut niin hyvä kuin toivottavaa olisi ollut, mutta kuitenkin kohtalainen. Nuorista kaikki, joilla oli lupapyyynnössä huoltajan allekirjoitus, vastasi kyselyyn. Tähän luultavasti vaikutti itse tutkimusmenetelmä, kohdejoukko sekä aihevalinnan kiinnostavuus nuorten keskuudessa.

7.1 Tulosten pohdinta

Tämän tutkimuksen perusteella nuorten alkoholinkäyttö oli edelleen yleistä. Alkoholia käyttävät niin tytöt kuin pojatkin. Kyselyyn vastanneista nuorista alkoholia käytti 68 %, joka on saman suuntainen Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyn peruskoululaisten samaa asiaa kuvaavaa 58 %. Enemmistö (56 %) alkoholia käyttävistä nuorista kertoi juovansa sitä harvoin. Viikonloppuisin 8. luokalaisista alkoholia käyttää kuudesosa. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyn tulokset olivat nuorten alkoholinkäytön suhteen hyvin samankaltaiset. Noin neljäsosa niistä, jotka vastasivat kysymykseen kuinka paljon keskimäärin juovat viikossa, ilmoittivat käyttävänsä noin 12 pullollista olutta viikoittain. Jokirannan ja Lintusen opinnäytetyö (2009) antoi samankaltaisen tuloksen, sillä sen mukaan yli 10 annosta alkoholia viikossa alkoholia käyttävistä vastaajista kertoi juovansa 25 %. Nuorten eniten mainitsemat alkoholijuomat olivat olut, siideri ja lonke-ro.

Kyselyyn vastanneista nuorista suurin osa (68 %) ei ollut ikinä juonut itseään humalaan. Harvemmin itsensä humalaan kertoi juovansa 15 % ja n. 1-2 kertaa kuukaudessa vastaajista humalaan itsensä kertoi juovansa myös 15 %. Kerran viikossa humalaan itsensä kertoi juovansa vain pieni osa nuorista (2 %). Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyn mukaan humalajuomisen kerran viikossa hyväksyi peruskoululaisista 36 %. Metson, Ahlströmin, Huhtasen, Leppäsen ja Pietilän (2009) raportti koskien nuorten päihteiden käyttöä Suomessa vuosina 1995 - 2007 tulosten mukaan vuonna 2007 nuorista humalassa elinaikanaan oli ollut 63 % vastanneista nuorista. Viimeisen vuoden aikana raportin mukaan nuorista oli ollut humalassa 50 % ja viimeisen 30 vuorokauden aikana 35 % vastanneista. Tämän opinnäytetyön tuloksia verrattaessa ko. raporttiin voidaan siis sanoa, että humalajuominen on tutkimusten tulosten mukaan alhaisempaa. Opinnäytetyöhön suurin osa (69 %) ilmoitti, ettei koskaan ole koskaan juonut itseään tosihumalaan. Viikonloppuisin itsensä tosihumalaan kertoi juovansa tutkimuksen mukaan 3 % vastaajista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyssä luvut olivat tosihumalajuomisen kohdalla hyvin samankaltaisia. Sen vastaajista 57 % ei milloinkaan ollut juonut itseään tosihumalaan ja kerran viikossa tai useammin itsensä tutkimuksen mukaan kertoi juovansa 3 % vastanneista.

Suurin osa alkoholia käyttävistä nuorista tunsi olonsa täysin selväksi alkoholin juomisen jälkeen. Todella humalassa nuorista oli alkoholinkäytön jälkeen pieni osa (2 %). Tutkittaessa nuorten kaveripiirin alkoholinkäyttöä selvisi, että yhdelläkään nuorella eivät kaikki kaverit käyttäneet alkoholia, vaikka suurin osa heistä käyttikin. Jos nuori käytti alkoholia, hän tutkimuksen mukaan todennäköisimmin käytti sitä kavereiden kanssa vapaa-ajalla lähinnä rentoutuakseen. Seuraavaksi yleisin alkoholinkäyttö tilanne oli vanhempien kanssa kotona (9 %). Tutkimuksen mukaan suurin osa (68 %) nuorista ei juonut väkeviä alkoholijuomia. Harvemmin väkeviä kertoi juovansa hieman yli viidesosa tutkimukseen osallistuneista nuorista ja kerran viikossa hyvin pieni osa (2 %). Metson ym. (2009) raportti koskien nuorten päihteiden käyttöä Suomessa vuosina 1995 - 2007 tulosten mukaan vuonna 2007 pelkästään viimeisen 30 vuorokauden aikana nuorista väkeviä alkoholijuomia oli käyttänyt 31 %. Raportin prosenttiosuus nuorten kohdalla on huomattavan iso verrattaessa sitä opinnäytetyön tulokseen, joka on nuoren koko elämän ajalta.

Suurimmalla osalla alkoholia käyttävistä nuorista viime käyttökerrasta oli kulunut kuukaudesta vuoteen. 1 - 7 päivää viime käyttökerrasta oli kulunut 15 % nuorista. Nuorista lähes kolme neljäsosaa kertoi, ettei ei ollut ikinä juonut itseään niin humalaa, että olisi oksentanut, horjunut kävellessä tai puhunut sammaltaen. Tutkimuksen mukaan valtaosa (89 %) nuorista ei myöskään ollut loukannut itseään humalassa. Tigerstedtin (2007, 112) teoksen *Nuoret ja alkoholi* mukaan 11 % vuoden 2003 Nuorten terveystapatutkimukseen osallistuneista tytöistä ja 7 % pojista oli joskus loukannut itsensä alkoholin vaikutuksen alaisena. Nämä tulokset tukevat tämän opinnäytetyön pienen loukkaantuneiden prosenttimäärän todellisuutta. Nuorten tietämys alkoholin riskeistä on tutkimuksen mukaan hyvä, sillä lähes kaikki (94 %) kertoi tietävänsä riskit koskien alkoholinkäyttöä. Hyvin pieni osa nuorista ei osannut sanoa tiesikö riskit vai ei. Ammerin (2011) opinnäytetyö *Nuorten päihdetietous ja kokemukset ehkäisevästä päihdetyöstä* tukee tämän tutkimuksen tulosta nuorten tiedoista koskien alkoholin käyttöön liittyviä riskejä. Ammerin opinnäytetyön mukaan lähes kaikki nuorista esimerkiksi tiesivät alkoholin vaurioittavan maksaa ja aiheuttavan riippuvuutta, sekä altistavan tapaturmille. Tämän tutkimuksen mukaan nuoret kokiivat alkoholinkäytön jokseenkin negatiivisena. Nuorten yleisenä mielipiteenä oli mm.

se, etteivät nuoret saisi juoda ja alkoholin saatavuutta nuorille tulisi pyrkiä rajoittamaan.

Tutkimuksen mukaan nuoret eivät itse osta alkoholijuomia Alkosta, anniskeluravintoista, baarista tai kahvilasta. Vain hyvin pieni osa (2 %) kertoi yrittäneensä ostaa alkoholijuomia kaupasta, mutta heille ei myyty. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyn tulokset olivat hieman poikkeavia. Sen tulosten mukaan 4 % siihen vastanneista peruskoululaisista oli ostanut itse alkoholijuomia Alkosta ja kaupasta oli ostanut 7 % kyselyyn vastanneista nuorista. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyn mukaan 11 % vastaajista piti alkoholin (oluen tai siiderin) ostamista lähikaupasta, kioskeista tai huoltoasemilta erittäin helppona. Erittäin vaikeaksi sen koki 17 %. Opinnäytetyössä alkoholin saatavuudesta kysyttäessä lähes puolet (43 %) vastasi, ettei tiedä kuinka helposti saisivat alkoholia käsiinsä halutessaan. Hyvin helppona alkoholin saatavuutta piti 6 % nuorista ja melko helppona 28 %. Melko vaikeana ja hyvin vaikeana alkoholin saatavuutta piti molempia 11 % vastaajista. Mahdotonta se oli 2 %:lle nuorista.

Suurin osa (23 %) alkoholia käyttävistä nuorista sai alkoholijuomia sisarusten tai kaverien tarjoamana. Lähes yhtä suuri määrä nuoria sai alkoholinsa isän tai äidin tarjoamana tai ottamalla kotoa. Tästä hieman pienempi määrä nuoria sai alkoholinsa sisarusten tai kaverien ostamana tai tuntemattoman henkilön ostamana tai tarjoamana. Oli myös hyvin pieni osuus (3 %) nuoria, jotka saivat alkoholijuomansa muulla tavalla, eli tässä tapauksessa varastamalla kaupasta. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen (2011b) kouluterveyskyselyn tulokset olivat hyvin samansuuntaisia. Kyselyn mukaan suurin osa nuorista oli saanut alkoholijuomat kaverien hankkimana. Seuraavaksi suurin alkoholin hankkija viime kerralla nuorille oli tuntematon henkilö. Tuntemattomalta henkilöltä nuorista oli viime kerralla alkoholinsa saanut yli neljäsosa vastaajista. Alkoholia viimekerralla kouluterveystutkimuksen mukaan oli hankkinut ottamalla kotoa myös hieman yli neljäsosa vastaajista. Viidesosa oli saanut alkoholijuomat viime käyttökerralla sisarusten hankkimana ja vajaa viidesosa vastaajista oli alkoholijuomat saanut isän tai äidin hankkimana.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Tämän tutkimuksen kyselylomake pyrittiin laatimaan mahdollisimman suunnitelluilla spesifisillä kysymyksillä. Huomioon otettiin tutkimukselle asetetut tutkimusongelmat ja tutkimuksen tarkoitus. Laadinnassa käytettiin runsaasti aiheeseen liittyvää kirjallisuutta ja aiheeseen liittyviin tutkimuksiin oli tutustuttu etukäteen. Kyselylomakkeen saatekirje oli tehty ohjeiden mukaisesti. Saatekirjeessä tiedotettiin vastaajille tutkimuksen tavoite, tutkijan tiedot ja aineiston käyttötarkoitus. Kyselyyn vastaaminen oli nuorille vapaaehtoista ja heillä oli mahdollisuus palauttaa tyhjä kyselylomake, jos eivät halunneet vastata kyselyyn. Lisäksi saatekirjeessä korostettiin vastaajien anonyymiyttä ja kyselylomake oli laadittu niin, ettei siitä ollut mahdollista päätellä vastaajien henkilöllisyyttä. Tutkimusaineisto pysyi koko ajan ulkopuolisten ulottumattomissa. Aineiston analysointi vaiheessa opinnäytetyön tekijä pyrki olemaan huolellinen minimoidakseen mahdolliset virheet. Analysoinnin jälkeen tutkimusaineisto hävitettiin asianmukaisesti.

Ennen kyselylomakkeiden jakamista kohdejoukolle tehtiin kyselylle esitutkimus eikä tällöin sen sisällössä huomattu ongelmia. Tutkimuksen aineistossa kato oli kohtalaisen suuri ja tämä saattoi vaikuttaa tutkimuksen luotettavuuteen. Tämä tutkimus noudatti koko tutkimusprosessin ajan niin eettisesti kuin tieteellisesti hyviä käytäntöjä.

7.3 Tutkimustulosten hyödynnettävyys ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimuksen tuloksia voidaan hyödyntää ehkäisevän päihdetyön kehittämisessä. Tutkimuksen avulla saatiin selville, kuinka moni nuorista käyttää alkoholia, kuinka usein he juovat ja kuinka paljon he käyttävät alkoholia. Lisäksi tuloksista selviää, mistä nuoret alkoholinsa ostavat tai saavat. Tutkimuksen tuloksista kävi ilmi, että alkoholinkäyttö on yleistä kohdejoukon keskuudessa. Tähän ehkäisevää päihdetyötä kehitettäessä tulee kiinnittää jatkossakin huomiota. Tutkimustuloksia tarkasteltaessa on otettava huomioon se, että kohdejoukko oli kohtalaisen pieni. Tutkimuksessa selvisi se, mistä nuoret alkoholin saavat. Nämä tiedot auttavat päihdetyötä etenemään alkoholin ”väylän” katkaisemiseksi nuorille esimerkiksi valistuksen avulla.

Mielenkiintoinen ja hyödyllinen jatkotutkimusaihe olisi tehdä muutaman vuoden kulluttua vastaavanlainen tutkimus kohdekouluille, jolloin voitaisiin kartoittaa se, onko ehkäisevällä päihdetyöllä ollut vaikutusta kuluneessa ajassa. Mielenkiintoista olisi myös tarkastella eri paikkakuntien nuorten alkoholinkäyttöä tämän tutkimuksen kyselylomakkeen avulla, jolloin tiedoista saataisiin kattavammat. Lisäksi jatkotutkimuksena voisi tutkia miten tämän tutkimuksen kohderyhmän alkoholinkäyttö muuttuu nuoruuden aikana.

LÄHTEET

- Ahlström, S. & Österberg, E. 2003. Tutkittua tietoa nuorten alkoholinkäytöstä. Helsinki: Stakes. Viitattu 24.10.2011.
[http://www.alko.fi/fi/E0AA9C5EFA3E080C22572B300497C91/\\$File/Tutkittua_tietoa_nuorten_alkoholinkaytosta.pdf](http://www.alko.fi/fi/E0AA9C5EFA3E080C22572B300497C91/$File/Tutkittua_tietoa_nuorten_alkoholinkaytosta.pdf)
- Ammer, A. 2011. Nuorten päihdetietous ja kokemukset ehkäisevästä päihdetyöstä. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 31.1.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/36124/ammer_aino.pdf?sequence=1
- Centers for Disease Control and Prevention. 2011. Alcohol and Public Health. Viitattu 16.1.2012. <http://www.cdc.gov/alcohol/faqs.htm>
- Havio, M., Inkinen, M. & Partanen, A. 2008. Päihdehoitotyö. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Holmila, M., Warpenius, K., Warsell, L., Kesänen, M. & Tamminen, I. 2010. Paikallinen alkoholipolitiikka. Pakka-hankkeen loppuraportti. Jyväskylä: Bookwell Oy.
- Ilvonen, S. & Kunttonen, P. 2010. Ostokokeet alkoholin vähittäismyynnissä. Porin ja perusturvan yhteistoiminta-alueella tehdyt ostokokeet Pakka-hankkeessa keväällä 2010.
- Jokiranta, M. & Lintunen, U. 2009. 8. luokkalaisten nuorten terveys ja terveystietäytyminen. AMK-opinnäytetyö. Viitattu 15.1.2012.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/5009/Jokiranta_Marika_Lintunen_Ulla.pdf?sequence=1
- Korpi, E. 2007. Etanoli. Viitattu 2.12.2011. <http://www.medicina.fi/fato/25.pdf>
- Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö. Helsinki: Tammi.
- Mannerheimin lastensuojeluliitto. 2011. Nuorten netti. Alkoholin terveysvaikutukset. Viitattu 2.12.2011.
<http://www.mll.fi/nuortennetti/paihteet/alkoholi/terveysvaikutukset/>
- Metso, L., Ahlström, S., Huhtanen, P., Leppänen, M. & Pietilä, E. 2009. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995 – 2007. ESPAD-tutkimusten tulokset. Viitattu 31.1.2012. <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/1bdd2d77-b36d-499c-b8de-dd714abf80d8>
- Mäkelä, P., Mustonen, H. & Tigerstedt, C. 2010. Suomi juo. Helsinki: Yliopistopaino.

- Niskanen, V. 2005. Kvantitatiivisen tutkimuksen vaiheet. Viitattu 10.1.2012.
<http://www.mm.helsinki.fi/users/niskanen/kotu/ainker.htm>
- Pakka – Paikallista alkoholipolitiikkaa 2010. Hankkeen taustaa. Viitattu 28.12.2011.
<http://www.porinpakka.fi/hankkeen-taustaa>
- Päihdelinkki. 2010. Alkoholit. Viitattu 28.12.2011.
<http://www.paihdelinkki.fi/pikatieto/?c=Alkoholit>
- Rimpelä, A. 2005. Nuorten terveys. Viitattu 11.1.2012.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=suo00046
- Räty, P. 2010. Nuori aikuisuus elämänvaiheena. Viitattu 31.1.2012.
http://www.oulu.fi/careerservices/ohjauksen_kehittaminen/Nuori_aikuisuus.pdf
- Suomen Lääkäriliitto. 2008. Suomen Lääkäriliiton kannanotto alkoholihaittojen vähentämiseksi. Viitattu 19.12.2011.
<http://www.laakariliitto.fi/uutiset/kannanotot/alkoholi.html>
- Syrjälä, O. 2005. Vuorovaikutuskulttuuri hoitotyössä. Viitattu 14.1.2012.
http://hoitonetti.turkuamk.fi/Hoitonetti/2005_Vuorovaikutuskulttuuri/Tutkimuksenluotettavuus.html
- Tacke, U. & Tuomisto, J. 2007. Riippuvuus ja väärinkäyttö. Viitattu 2.12.2011.
<http://www.medicina.fi/fato/26.pdf>
- TerveSuomi. 2009. Päihteidenkäyttö ja raskaus - alkoholin vaikutuksia raskaudenkulkuun ja sikiöön. Viitattu 30.1.2012. <http://www.terveysuomi.fi/fi/julkaisu/11758>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2010. Pakka – Paikallinen alkoholipolitiikka-hanke. Viitattu 28.12.2011. <http://info.stakes.fi/pakka/FI/index.htm>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2011a. Kansallisen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelman ohjausryhmän kannanotto. Viitattu 19.12.2011.
http://www.thl.fi/fi_FI/web/fi/tutkimus/ohjelmat/tapaturmien_ehkaisy/ohjausryhma/kannanotto
- Terveyden ja hyvinvoinninlaitos. 2011b. Kouluterveyskysely. Koko maan yhdistetyt aineistot vuosina 2000/2001 – 2010/2011. Viitattu 13.1.2012.
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/index.htm>
- Tigerstedt, C. 2007. Nuoret ja alkoholi. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Tiitinen, A. 2011. Raskaus ja alkoholi. Viitattu 19.12.2011.
http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00943
- Tillonen, J. 2004. Alkoholinkäytön vaikutukset elimistöön ja terveyteen. Helsinki: Alko Oy.
- Virtuaali ammattikorkeakoulu. 2007a. Tutkimuksen reliabiliteetti. Viitattu 14.1.2012.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413792643/1194415307356.html>

Virtuaali ammattikorkeakoulu. 2007b. Tutkimuksen validiteetti. Viitattu 14.1.2012.
<http://www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464185783/1194413809750/1194415367669.html>

Von Der Pahlen, B., Lepistö, J. & Marttunen, M. 2008. Nuoret, päihteet ja väkivalta. Viitattu 13.1.2012.
http://www.ktl.fi/attachments/suomi/julkaisut/julkaisusarja_c/2008/2008c04.pdf

World Health Organization. 2012. Screening and brief intervention for alcohol problems in primary health care. Viitattu 13.1.2012.
http://www.who.int/substance_abuse/activities/sbi/en/index.html

Österberg, E. 2009. Nuoret ja alkoholi. Terveysten- ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: Erweko.

LIITELUETTELO

LIITE 1 Nuorten alkoholinkäyttö -kyselylomake

LIITE 2 Tutkimuslupa-anomus

LIITE 3 Tutkimuslupa

LIITE 4 Lupapyyntö huoltajille

LIITE 5 Saatekirje

NUORTEN ALKOHOLINKÄYTTÖ -KYSELYLOMAKE

Rastita vastauksesi! Vain yksi kohta rastitetaan per kysymys.

TAUSTATIETOJA

1. Sukupuoli

- ☐ tyttö
- ☐ poika

2. Syntymävuosi

ALKOHOLINKÄYTTÖÄ KOSKEVAT KYSYMYKSET

3. Käytätkö alkoholia?

- ☐ En ole kokeillut
- ☐ Olen kokeillut, mutta en käytä
- ☐ Käytän joskus
- ☐ Käytän säännöllisesti

4. Jos käytät alkoholia, niin kuinka usein?

- ☐ Harvoin (n. 1-3 kertaa vuodessa)
- ☐ Joskus (n. 1 kerran kk)
- ☐ Viikonloppuisin
- ☐ Muutaman kerran viikossa

5. Jos käytät alkoholia, niin kuinka paljon keskimäärin juot viikossa? (kuinka monta pulloa olutta, siideriä tai lasia viiniä?)

6. Kuinka usein käytät alkoholia tosi humalaan asti?

- ☐ kerran viikossa tai useammin
- ☐ noin 1 – 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ harvemmin
- ☐ en koskaan

7. Silloin kun joit viimeksi jotain alkoholijuomaa, olitko tuntemustesi mukaan

- ☐ en juo alkoholia
- ☐ täysin selvä
- ☐ lievästi päihtynyt
- ☐ kovasti päihtynyt
- ☐ todella humalassa (sammuit)

8. Käyttävätkö sinun kaverisi alkoholia?

- ☐ he eivät käytä alkoholia
- ☐ suurin osa heistä ei käytä alkoholia
- ☐ suurin osa heistä käyttää alkoholia
- ☐ kaikki heistä käyttävät alkoholia

9. Millaisissa tilanteissa käytät alkoholia?

- ☐ en käytä alkoholia missään tilanteessa
- ☐ kavereiden kanssa vapaa-ajalla lähinnä rentoutuakseni
- ☐ vanhempien kanssa kotona
- ☐ helpottaakseni pahaa oloa
- ☐ ollessani yksin

10. Oletko kuluneen puolen vuoden aikana ostanut alkoholi-juomia Alkosta?

- ☐ En
- ☐ Olen yrittänyt ostaa, mutta minulle ei myyty
- ☐ Kyllä
- Jos vastasit kyllä, niin kuinka usein?_____

11. Oletko kuluneen puolen vuoden aikana juonut alkoholia anniskeluravintolassa?

- ☐ En
- ☐ Olen yrittänyt ostaa alkoholijuomia anniskeluravintolassa, mutta minulle ei myyty
- ☐ Kyllä
- Jos vastasit kyllä, niin kuinka usein?_____

12. Oletko kuluneen puolen vuoden aikana ostanut olutta/siideriä kaupasta?

- ☐ En
- ☐ Olen yrittänyt ostaa, mutta minulle ei myyty
- ☐ Kyllä
- Jos vastasit kyllä, niin kuinka usein?_____

13. Oletko kuluneen puolen vuoden aikana juonut olutta/siideriä baarissa tai kahvilassa?

- ☐ En
- ☐ Olen yrittänyt ostaa olutta/siideriä baarissa tai kahvilassa, mutta minulle ei myyty
- ☐ Kyllä
- Jos vastasit kyllä, niin kuinka usein?_____

14. Kuinka vaikea sinun on saada alkoholia halutessasi?

- ☐ Mahdotonta
- ☐ Hyvin vaikeaa
- ☐ Melko vaikeaa
- ☐ Melko helppoa
- ☐ Hyvin helppoa
- ☐ En tiedä

15. Kuinka usein juot väkeviä juomia (kirkasta viinaa, konjakkia, viskiä etc.)?

- ☐ kerran viikossa
- ☐ 1 – 2 kertaa kuukaudessa
- ☐ harvemmin
- ☐ en koskaan

16. Koska viimeksi käytit alkoholia?

- ☐ En koskaan
- ☐ 1 – 7 päivää sitten
- ☐ 8 – 14 päivää sitten
- ☐ 15 – 30 päivää sitten
- ☐ 1 kuukausi – 1 vuosi sitten
- ☐ Enemmän kuin vuosi sitten

17. Oletko ollut joskus niin humalassa, että olet esimerkiksi horjunut kävellessäsi, oksentanut tai puhunut sammaltaen?

- ☐ En
- ☐ Kyllä

18. Oletko ikinä loukannut itseäsi humalassa?

- ☐ En
- ☐ Kyllä

19. Mistä saat/viime kerralla sait alkoholia?

- ☐ Ostin Alkosta
- ☐ Ostin itse elintarvikeliikkeestä
- ☐ Ostin itse kioskilta
- ☐ Ostin itse huoltamolta
- ☐ Anniskeltiin baarissa
- ☐ Anniskeltiin ravintolassa
- ☐ Otin kotoa
- ☐ Isä tai äiti osti
- ☐ Sisarukset tai kaverit ostivat
- ☐ Isä tai äiti tarjosi
- ☐ Sisarukset tai kaverit tarjosivat
- ☐ Tuntematon henkilö osti tai tarjosi
- ☐ Muulla tavalla, miten? _____

20. Tiedätkö mielestäsi alkoholinkäyttöön liittyvät riskit?

- ☐ Kyllä
- ☐ En
- ☐ En osaa sanoa

21. Mitä haluaisit sanoa yleisesti nuorten alkoholinkäytöstä?

Kiitos vastauksistasi!

TH-opiskelija Anu Kuparinen

SAMK

16.5.4.2011

Anu Kuparinen

Tommilantie 1 E 85, 28610 Pori

anu.kuparinen@student.samk.fi

Puh. 050-3055447

Koulutoimenjohtaja Jari Leinonen

jari.leinonen@pori.fi

Puh. 02-6215200

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Nimeni on Anu Kuparinen. Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa hoitotyön koulutusohjelmassa sairaanhoitajaksi/terveydenhoitajaksi. Opintoihini kuuluu viiden-toista opintopisteen opinnäytetyö. Olen saanut aiheen opinnäytetyöhön Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishankkeelta, eli Pakka-hankkeelta. Pakka-hankkeen tavoitteena on vähentää alkoholihaittoja paikallisen tason toimenpiteillä sekä antaa näyttöön perustuva esimerkki tehokkaalle paikalliselle ehkäisyydelle. Tarkoitukseni olisi opinnäytetyössä tuoda esille se, miten kahdeksasluokkalaisten käyttävät alkoholia.

Kahdeksasluokkalaisten alkoholin käyttöä ja alkoholin saatavuutta pyrin tutkimaan kyselylomakkeen avulla. Tarkoitukseni olisi valita neljä koulua eri puolilta Poria, ja toimittaa kyselyt niihin. Näissä kouluissa luokallinen kahdeksasluokkalaista vastaisi tekemääni kyselyyn, ja tämän jälkeen analysoisin vastaukset eettisten ohjeiden mukaisesti. Tarkoitukseni olisi saada vastauksia 80 – 100 kahdeksasluokkalaiselta. Kyselyn suorittaisin syksyllä 2011. Pyydän teiltä lupaa suorittaa tutkimus. Pakka-hankkeen yhteyshenkilöni projektityöntekijä Sari Ilvonen on ehdottanut tutkimuksen aineiston keräämiseen seuraavia kouluja, joista mahdollisesti valitsen tutkimukseen mukaan tulevat koulut: Meri-Porin yläaste, Kaarisillan yläaste, Porin Lyseon yläaste

sekä Itä-Porin yläaste. Tarkoituksenani olisi, että opinnäytetyö valmistuisi joulukuun 2011 mennessä.

Halutessanne voitte ottaa yhteyttä opinnäytetyötäni ohjaavaan opettajaan:

Lehtori, TtL Ritva Kangassalo

ritva.kangassalo@samk.fi

Puh. 044-7103488

Yhteistyöterveisin,

Anu Kuparinen

PORIN KAUPUNKI

Koulutusvirasto

Koulutoimenjohtaja

Porin koulutoimen toimintasääntö
Tutkimusluvan myöntäminen

Päätöspöytäkirja

§ 98/2011

Päätöspvm

18.5.2011

ASIA: Tutkimusluvan myöntäminen sairaanhoitaja/terveydenhoitajaopiskelija Anu Kupariselle

ESITYS: Anoja: Satakunnan ammattikorkeakoulun sairaanhoitaja/terveydenhoitajaopiskelija Anu Kuparinen

Anomus: Lupa tehdä opinnäytetyö aiheesta "miten 8. luokkalaiset käyttävät alkoholia".

Opinnäytetyön aihe on saatu Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishankkeelta eli Pakka-hankkeelta. Pakka-hankkeen tavoitteena on vähentää alkoholihaittoja paikallisen tason toimenpiteillä sekä antaa näyttöön perustuva esimerkki tehokkaalle paikalliselle ehkäisytölle.

Kysely tehdään Porin kaupungin neljän eri yläasteen koulun (mahd. Meri-Porin koulu, Kaarisillan koulu, Porin Lyseon koulu ja Itä-Porin yhtenäiskoulu) 8. luokan oppilaille (luokallinen). Aineisto kerätään kyselylomakkeella, joka toimitetaan ko. kouluihin.

Kysely suoritetaan syksyllä 2011.

PÄÄTÖS: Lupa em. kyselyn tekemiseen Porin koulutoimessa Anu Kupariselle myönnetään.

Lupa edellyttää ko. koulujen rehtorien, 8. luokan opettajien ja oppilaiden vanhempien suostumusta.

ALLEKIRJOITUS:

Jari Leinonen
Koulutoimenjohtaja

LIITE: Oikaisuvaatimusohje

HUOLTAJALLE

Hei,

nimeni on Anu Kuparinen. Olen hoitotyön opiskelija Satakunnan ammattikorkeakoulussa ja olen tekemässä opinnäytetyötä Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishankkeelle eli Pakka-hankkeelle Poriin. Tutkimukseni aiheena on se, miten 8. luokkalaiset käyttävät alkoholia. Erityisesti pyrin tutkimuksella saamaan selville mitä nuoret juovat, sekä sen, että mistä he saavat juomansa alkoholin. Kyselylomake sisältää siis kysymyksiä koskien juotavan alkoholin laatua, määrää sekä tapaa miten nuoret sen hankkivat. Nuoret vastaavat kyselyyn anonyymisti, eikä heidän vastauksiaan voida tunnistaa tutkimuksessa.

Kysely on suunnattu ala-ikäisille, joten kyselyyn vastatakseen nuorella tulee olla huoltajan lupa aineistonkeruun aiheen vuoksi. Tästä syystä pyydänkin teitä ystävällisesti allekirjoittamaan lupapyyynnön, jos huollettavanne saa luvallanne osallistua tekemääni kyselyyn. Ilman allekirjoitustanne kyselylomaketta ei jaeta.

Kiitos!

Terveisin,

Anu Kuparinen

Hoitotyön koulutusohjelma

SAMK

Lapseni saa vastata nuorten alkoholinkäyttöä kartoittavaan kyselyyn.

Paikka: _____ Aika: ____/____ 2011

Huoltajan allekirjoitus: _____

Lupa pyydetään palauttamaan ____/____ 2011 mennessä

SAATEKIRJE

Hei,

nimeni on Anu Kuparinen. Opiskelen Satakunnan ammattikorkeakoulussa sairaanhoitajaksi/terveydenhoitajaksi neljättä vuotta. Teen opinnäytetyötä Paikallisen alkoholipolitiikan kehittämishankkeelle eli Pakka-hankkeelle Poriin. Tutkimukseni aiheena on se, miten 8. luokkalaiset käyttävät alkoholia.

Toivon, että mahdollisimman moni vastaisi opinnäytetyöhöni liittyvään aineistonkeruu kyselyyni. Kyselylomakkeeseen vastaaminen on kaikille vapaaehtoista, ja sen tulokset esitetään niin, että niistä ei voi tunnistaa yksittäisiä vastaajia. Kaikki vastaukset ovat salaisia. Toivon sinun vastaavan jokaiseen kysymykseen rehellisesti ja huolellisesti.

Kiitos!

Terveisin,

Anu Kuparinen

Hoitotyön koulutusohjelma

Terveystieteiden suuntautumisvaihtoehto

SAMK